

Osmanlıdan Cumhuriyete Orman Mekteb-i Âlisi (1909-1934)*

Forestry Academy from the Ottoman to the Republic (1909-1934)

Ahmet Nizamođlu¹

*Bu makale Ahmet Nizamoğlu tarafından Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Doç. Dr. Ümüt Akagündüz danışmanlığında hazırlanan "II. Meşrutiyet Yıllarında Orman Politikaları ve Ormancılık Algısı (1908-1918)" adlı doktora tezinden genişletilerek üretilmiştir. Adı geçen tez Türk Tarih Kurumu Doktora Burs Programı ile desteklenmiştir.

¹Doktora Mezunu, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir, Türkiye

ORCID: A.N. 0000-0002-2792-3230

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Ahmet Nizamoğlu,
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Kırşehir, Türkiye
E-posta/E-mail: ahmet.nizamoglu@outlook.com

Başvuru/Submitted: 12.01.2024

Revizyon Talebi/Revision Requested:
28.02.2024

Son Revizyon/Last Revision Received:
11.03.2024

Kabul/Accepted: 14.05.2024

Atıf/Citation: Nizamoğlu, Ahmet. "Forestry Academy from the Ottoman to the Republic (1909-1934)". *Osmanlı Bilimi Araştırmaları* 25, 2 (2024): 521-571.
<https://doi.org/10.26650/oba.1418710>

öz

Osmanlı Devleti'nde ormancılığın bilimsel ve teknik yöntemlerle idare edilmesi amacıyla Fransız uzmanların öncülüğünde 1858'de Orman Mektebi kurulmuştur. Mektep 1880 yılında müstakil yapısını kaybederek Orman ve Ma'âdin Mektebi olarak yapılandırılmıştır. 1893 yılına gelindiğinde ise bu mektep kapatılarak ormancılık eğitimi Halkalı Ziraat ve Baytar Mektebi'nin içerisinde birkaç ders ile geçiştirilmiştir. II. Meşrutiyet ile ormancılık eğitimi Ali Rıza Efendi öncülüğünde yeniden yapılandırılarak 1909'da Orman Mekteb-i Âlisi kurulmuştur. I. Dünya Savaşı'nın ağır şartlarına rağmen mektepte reformlar yapılması için Bauer istihdam edilmiştir. Mütareke Dönemi'nde mektep zor günler yaşamasına rağmen mezun vermeye devam etmiştir. Cumhuriyet'in ilanının ardından mektebin eğitim-öğretim ve fiziki şartlarının düzeltilmesi için yoğun çaba harcanmıştır. Özellikle Saby ve Bernhard'ın raporları yeniliklerin öncüsü olmuştur. Bu çalışmada orman fen memuru (orman mühendisi) yetiştirmek amacıyla kurulan Orman Mekteb-i Âlisi'nin 1934'te Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü'ne bağlı bir fakülteye dönüştürülmesine kadar olan süreç incelenmiştir. Çalışmada Osmanlı ve Cumhuriyet arşiv belgeleri, düstur, zabıt cerideleri, süreli yayınlara ve telif-tetkik eserlerden yararlanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Ali Rıza Efendi, Dr. Bauer, Kazım Karabekir Paşa, Ormancılık Eğitimi, Orman Mektebi, Orman Mekteb-i Âlisi, Orman Mühendisi, Paul Joseph Saby, Robert Bernhard, Yüksek Orman Mektebi

ABSTRACT

The Forestry School was established in 1858 under the leadership of French experts in order to administer forestry with scientific and technical methods in the Ottoman Empire. The school, losing its independent structure in 1880, was restructured as the Forest and Mining School. In 1893, following the closure of the school, forestry education was integrated into the Halkalı Agricultural and Veterinary School with a few courses. With the advent of the Second Constitutional Era, forestry education was restructured under the leadership of Ali Rıza Efendi, leading to the establishment of the Forestry Academy in 1909. Despite the harsh conditions of World War I, reforms were implemented in the school, with Bauer being employed for this purpose.

During the Armistice Period, the school faced challenging times but continued to graduate students. Following the declaration of the Republic, significant efforts were made to improve the educational, operational, and physical conditions of the school. Reports from Saby and Bernhard played a pioneering role in introducing innovations. This study examines the period from the establishment of the Forestry Academy, which was founded with the aim of training forest science officers (forest engineers), to its transformation into a faculty affiliated with the Ankara Higher Agricultural Institute in 1934. Ottoman and Republican archival documents, regulations, minutes, periodicals, copyrighted and research works were utilized in this study.

Keywords: Ali Rıza Efendi, Dr. Bauer, Kazım Karabekir Pasha, Forestry Education, Forestry School, Forestry Academy, Forest Engineer, Paul Joseph Saby, Robert Bernhard, Higher Forestry School

Extended Summary

In the Ottoman Empire, the establishment of vocational and technical education institutions commenced with the Tanzimat reforms. In this context, the Forestry School was founded in 1858 under the guidance of French experts to advance Ottoman forestry. This school, however, produced a limited number of qualified students. Following the return of French experts in 1878, forestry education faced a setback, and in 1880, the school lost its independent structure and was restructured as the Forest and Mining School. As of 1893, this institution was closed, and forestry education was incorporated into the Halkalı Agricultural and Veterinary School [Halkalı Agricultural School (1894) / Halkalı Agricultural and Forestry School (1903)], encompassing a few courses.

Following the declaration of the Second Constitutional Era, there emerged a discussion about the need to reform forestry education. During this period, Ali Rıza Efendi communicated his aspiration to establish an independent and high-level forestry school separate from the Halkalı Agricultural and Forestry School to the relevant authorities. With the support of the Minister of Forestry, Mines, and Agriculture, Mavrokordato Pasha, the Forestry Academy was founded in 1909. However, due to the renovation of the school building, education was temporarily conducted under inadequate conditions. While the teaching and administrative staff of the school were deemed sufficient for a newly established institution, the two-year duration of the education was considered inadequate for a high-level school. An elaborate curriculum was prepared to compensate for this deficiency. On the other hand, the regulation prepared at the establishment of the school was revised in a more organized and functional manner in 1914. The internal and external political and economic problems faced by the Ottoman Empire led to challenging times in the education of the Forestry Academy. Particularly, the outbreak of the Italo-Turkish War, the Balkan Wars, and World War I hindered the desired stability in education. Besides the war conditions, budgetary constraints resulted in a lack of quantity and quality in terms of productivity from the school. Nevertheless, despite the difficult circumstances of World War I, forestry education was not neglected. The employment of Dr. Bauer from Germany as the Director of Studies in 1917 led to many reforms in the school. Following Bauer's report, the duration of education was extended from 2 to 3 years, and reforms were made to the curriculum.

The defeat of the Ottoman Empire in World War I and the subsequent occupation of İstanbul marked a challenging period for the Forestry Academy. During the Armistice Period, the attempts of Greek residents of Bahçeköy to take over the school building caused distress for the school administration and students. Shortly thereafter, with British support, the Greeks succeeded in evacuating the school building. Despite facing deprivation in terms of infrastructure and education during this period, the school managed to graduate a limited number of students.

After the proclamation of the Republic in 1924, the Forestry Academy was run by a director who previously came to be administered by a rector and was entrusted with the management of the Belgrad Forest as a model forest. Investments in the school started to increase regularly in the subsequent period. Accordingly, many innovations, such as establishing laboratories, procuring equipment, afforestation activities, etc., were implemented. In 1926, reports prepared by two important experts, Saby and Bernhard, directed the course of forestry education at the school. Consequently, in 1927, the school was officially recognized as a specialized institution, admitting only high school graduates. Numerous new regulations, including admission requirements and the curriculum, were implemented. With the simplification of language, the school's name was changed to the Higher Forestry School, which started in 1930, and an affiliated Middle Forestry School was also established. Despite increasing interest in the school, the number of graduates declined to 4-5 individuals. In 1934, the Forestry Faculty was included in the faculties established within the Ankara Higher Agricultural Institute. Thus, a new era began for forestry education.

Giriş

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'tan sonra kaynakların kullanılmasına yönelik artan bir ihtiyaç söz konusudur. Bu durumun bir yansıması olarak ziraat, maden, hayvancılık ve ormancılık gibi konularda sivil mesleki ve teknik eğitim kurumları açılmaya başlanmıştır. İlk olarak devletin temel ve geleneksel kaynağı olan ziraatı canlandırmak amacıyla 1848'de Ziraat Mektebi açılmıştır.¹ Yine bu doğrultuda ülkenin doğal serveti olarak nitelendirilen ormanlardan yararlanılması için de girişimlerde bulunulmuştur. Devlet yöneticileri Osmanlı ormancılığının problemlerine çözüm aramak ve bu alanda bilimsel faaliyetlerin yürütülmesini sağlamak amacıyla 1857'de Fransa'dan Louis Tassy ve Alexandre Stheme adlı iki uzmanın istihdam edilmesini sağlamıştır. Tassy'nin öncülüğünde 1858'de Orman Mektebi kurulmuş ve mektep 9 kişiden oluşan ilk mezunlarını 1861 yılında vermiştir. Bundan sonraki süreçte 1857-1878 arasında Osmanlı ormancılığı belirli aralıklarla istihdam edilen Fransız uzmanların kontrolüne bırakılmıştır.² Yine bu uzmanlar öncülüğünde 4 Ocak 1871'de 13 maddelik "Orman Mektebi Nizamnamesi" yürürlüğe girer. Böylece mektebin kurumsallaşmasına yönelik önemli bir adım atılmıştır. Mektepte eğitim iki yıl olarak belirlenmiş ve kayıt-kabul şartları, eğitim-öğretim ile idare işlerinde nizamnameye göre hareket edilmesi kararlaştırılmıştır. 1878'de Fransız uzmanların geri dönmek üzere ülkelerine gitmeleri Orman Mektebi'nde eğitiminin aksamasına sebep olmuştur.³ Orman Mektebi müstakil olarak yapısını koruduğu 1858-1879 arasındaki 7 dönemde toplamda 77 mezun vermiştir.⁴

1880 yılına gelindiğinde Orman ve Ma'adin İdaresi yaptığı değerlendirmelerde orman ve maden mekteplerindeki 2 yıllık eğitimin yetersizliğine dikkat çekmiştir. Bu nedenle de mekteplerin birleştirilerek eğitim süresinin 4 yıla çıkarılması düşüncesinden hareketle 7 Temmuz 1880'de "Orman ve Ma'adin Mektebi Nizamnamesi" yürürlüğe girmiştir. Mektep eğitiminin ilk 2 sene hazırlık son 2 sene ise orman veya maden alanlarına yönelik uzmanlık eğitimi şeklinde yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Bu doğrultuda mektebe alım şartları da yeniden düzenlenmiştir.⁵ Ancak mektebin bina ve eğitim araç gereçleri bakımından yeterli donanım

- 1 Aysin Şişman, "Osmanlı Devleti'nde Batılı Anlamda Mesleki ve Teknik Eğitimin Doğuşu", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1 (2008), 30. Mehmet Ali Yıldırım, "Osmanlı'da İlk Çağdaş Zirai Eğitim Kurumu: Ziraat Mektebi (1874-1851)", *OTAM* 24 (2008), 228.
- 2 BOA, İ.MVL. 372/16327, 12 Şaban 1273 (7 Nisan 1857). BOA, İ.MVL. 398/17314, 19 Zilkade 1274 (1 Temmuz 1858). BOA, İ.DH. 417/27611, 6 Rabiulahir 1275 (13 Kasım 1858). BOA, İ.DH. 470/31473, 3 Janvier 1861 (3 Ocak 1861). Özkan Keskin, "Osmanlı Ormancılığı'nın Gelişiminde Fransız Uzmanların Rolü", *Tarih Dergisi* 44 (2006) 123-142.
- 3 BOA, A.}DVN.MKL. 9/9, 11 Şevval 1287 (4 Ocak 1871). "Orman Mektebi Nizamnamesi", *Düstur*, Tertip I, C. II, (İstanbul: Matbaa-i Amire, 1289), 296-299., BOA, Y.A.RES. 5/80 27 Cemazeyilahir 1297 (6 Haziran 1880).
- 4 Halil Kutluk, *Türkiye Ormancılığı ile İlgili Tarihi Vesikalar 893-1330 (1487-1923)*, (İstanbul: Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, 1948), 1:611-612.
- 5 BOA, ŞD. 279/42, 28 Safer 1297 (10 Şubat 1880). BOA, İ.MMS. 67/3141, 19 Recep 1297 (27 Haziran 1880). BOA, A.}DVN.MKL. 19/23, 19 Recep 1297 (27 Haziran 1880). "Orman ve Ma'adin Mektebi Nizamnamesi", *Düstur*, Tertip I, Zeyl I, (İstanbul: Matbaa-i Amire, 1298), 89-92.

sahip olmamasının yanı sıra eğitim kadrosunun yetersizliği de dikkat çekmiştir. Mektebin birkaç yıl üst üste sadece üçer mezun vermesi bu eksikliklerin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. 1891’de Umûm Mekâtib-i Askerî Nazırı Mustafa Zeki tarafından hazırlanan bir raporda Orman ve Ma’âdin Mektebinde Avrupa’daki emsal mekteplere göre ders sayısı 1/5 oranda olduğundan nitelikli öğrenci yetiştirilememekteydi. Mustafa Zeki bu gibi eksiklikler nedeniyle mektebin kapatılarak Hendese-i Mülkiye Mektebine alınan öğrenci sayısının artırılmasını savunmuştur. Mektebin bütçesiyle de Avrupa’dan yabancı uzman getirilmesinin daha uygun olacağı görüşünü belirtmiştir.⁶ 7 Şubat 1893’te Orman ve Ma’âdin ve Zirâat Nezâretinin kurulmasının ardından nazır olarak atanan Selim Melhame de mektebe yönelik eleştirel değerlendirmelerde bulunmuştur. Melhame’ye göre Orman ve Ma’âdin Mektebi, âli seviyede bir mektep değildi. Ayrıca Avrupa’da ormancılık eğitiminin ziraat mekteplerinde yürütüldüğünü belirterek bu mektebe yapılacak yatırımların gereksiz olduğunu ifade etmiştir. Böylelikle Melhame’nin önerileri doğrultusunda 2 Kasım 1893’te Orman ve Ma’âdin Mektebi kapatılarak ormancılık kısmı öğrencileri Halkalı Ziraat ve Baytar Mekteb-i Âlisine nakledilmiştir.⁷ Orman ve Ma’âdin Mektebi, 1880-1893 yılları arasında 7 dönemde 49 mezun vermiştir.⁸

Halkalı Ziraat ve Baytar Mekteb-i Âlisi, resmî töreninin ardından 13 Ekim 1892’de açılmıştır. Ormancılık eğitimi ise Kasım 1893’te bu mektepte devam etmiştir. Mektepte eğitim süresi 3 yıl olarak belirlenmiş olup ders programı incelendiğinde ormancılık eğitiminin oldukça sınırlı kaldığı ifade edilebilir. 1894’te mektebin baytar kısmı müstakil bir okul olmuştur.⁹ Bu doğrultuda mektebin ismi Halkalı Ziraat Mekteb-i Âlisi olarak değiştirilmiş olup eğitim süresi kısa süre içerisinde 4 yıla çıkarılmıştır. Mektebe yönelik 1894-1895’te 112 sayfalık detaylı bir ders programı kitabı yayınlanmışsa da 24 dersten sadece 2 tanesi ormancılıkla ilgilidir. 1903 yılına geldiğinde mektep tekrardan bir reforma tabi tutularak ismi Halkalı Ziraat ve Ormancılık Mekteb-i Âlisi olarak değiştirilmiştir. Hazırlanan nizamnamede eğitim süresi 4 yıl olarak belirlenmişse de ormancılıkla ilgili dersler yine de sınırlı kalmıştır.¹⁰ Halkalı Ziraat Mekteb-i Âlisinden 1896-1903 yılları arasında 8 dönemde 240 kişi mezun olurken bunlardan 64’ü orman teşkilatında görev almışlardır. Halkalı Ziraat ve Ormancılık Mekteb-i Âlisinden ise 1904-1910 arasında 7 dönemde mezun olan 143 kişiden 45’i orman teşkilatında yer almıştır.¹¹

6 BOA, Y.PRK.ASK. 74/12, 23 Zilhicce 1308 (30 Temmuz 1891). Süleyman İhsan, “Ormanlarımızın Tarihçesi”, *Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası* 2 (1333/1917), 61-62.

7 BOA, ŞD. 515/20, 27 Muharrem 1311 (10 Ağustos 1893). BOA, BEO. 310/23176, 29 Rabiulevvel 1311 (10 Ekim 1893). BOA, İ.OM. 1/11, 22 Rabiulahir 1311 (2 Kasım 1893).

8 Kutluk, *Türkiye Ormancılığı*, 1:613-614.

9 Volkan Çeşme, “Osmanlı’da Ziraati Modernleştirme Sürecinde Halkalı Ziraat Mektebi (1892-1928): Kuruluş ve İdari Yapısı”, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları* 2 (2014), 56,64.

10 Volkan Çeşme, “Halkalı Ziraat Mektebi”, (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2011), 64,70. “Halkalı Ziraat ve Ormancılık Mekteb-i Âlisi Nizamnamesi”, *Düstur*, Tertip I, Cilt VII, (Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası, 1941), 1087-1090.

11 Kutluk, *Türkiye Ormancılığı*, 1:614-624

Orman Mekteb-i Âlisi

Açılış Süreci

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Ali Rıza Efendi, Halkalı Ziraat ve Ormancılık Mekteb-i Âlisinden ayrı müstakil ve âli seviyede bir orman mektebi kurma arzusunu gerekli makamlara iletmiş olup bu girişim takdir görmüştür.¹² Ali Rıza Efendi, 21 Ekim 1908'de mektep için gerekli olan maaş ve masraf cetvelini hazırlamıştır. Cetvelde memur, hizmetli, muallim maşları, çeşitli gider kalemleri için masraflar ve mektebin kuruluşu için bir defaya mahsus olmak üzere belirlenen miktarla toplamda 310.800 kuruşluk bir ödenğe ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan Orman ve Ma'âdin ve Ziraat Nâzırı, Halkalı Ziraat ve Ormancılık Mekteb-i Âlisindeki ormancılık eğitiminin yetersiz olduğunu ifade ederek müstakil bir orman mektebine olan ihtiyaca dikkat çekmiştir.¹³ Sadrazam Kâmil Paşa da 13 Ocak 1909'da Meclis-i Mebusandaki beyannamesinde orman mektebi meselesine değinmiştir.¹⁴ Şura-yı Devlet Nafia ve Maarif Dairesinde yapılan görüşmelerde mektepte eğitim verecek olan kadronun yetersizliği sebebiyle halihazırda Avrupa'ya öğrenci gönderilerek daha sonrasında mektebin açılmasının uygun olacağı düşüncesi ön plana çıkmıştır.¹⁵ Bu görüşlere rağmen Orman ve Ma'âdin ve Ziraat Nâzırı, orman mektebi kurulması konusunda ısrarcı davranmıştır.¹⁶ Aynı doğrultuda Ali Rıza Efendi de hazırladığı rapor ve layihalarda sürekli olarak orman mektebinin kurulmasına dikkat çekmiştir.¹⁷ Konuyla alakalı olarak Kastamonu Mebusu olan İsmail Mahir Efendi şu yorumda bulunmuştur:

“Orman Mektepleri demiştim. Ormanlar muttasıl tahrip olunuyor. Bir an evvel tahribatın önünü almak için orman mütehassısları yetiştirmeli. Ama kaç ayda yetişecek? Bendeniz öyle dedim ki, evveliden bir tedbir ittihaz ettiriyorum, 2 ayda orman mütehassısı yetişecek. Ormanlar nasıl katedilir, nasıl muhafaza edilir, şu 3 maddeyi öğrenmek için adam yetiştirmeli. Bunu hükümet düşünmüyor. Zaten 32 senedir böyle şeyleri düşünmediler. Biz de düşünmeyelim mi? Şimdi ormanlar mahvolup gidiyor. Bizde amelî, nazarı bir Orman Mektebi lâzım.”¹⁸

12 Halil Kutluk, Kerim Yund, *Hoca Ali Rıza: Orman Umum Müdürlerinden Hayatı ve Eserleri 1843-1925* (Ankara: Akın Matbaası, 1949), 18,19. BOA, TFR.I.MKM. 32/3141, 25 Ramazan 1326 (21 Ekim 1908).

13 BOA, ŞD. 2779/30, 18 Teşrinisani 1324 (1 Aralık 1908). Orman Mekteb-i Âlisi'nin kurulmasına yönelik bu ilk girişimler Tanin Gazetesi'nde yer almıştır: “Orman Mektebi”, *Tanin*, 8 Eylül 1324 (21 Eylül 1908), No: 52, 7. “Orman ve Ma'âdin ve Zirâat Nezâreti'nde Islahat”, *Tanin*, 25 Teşrinievvel 1324 (7 Kasım 1908), No: 97, 4.

14 Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi (MMZC), Devre I, Cilt I, İctima Senesi: I, On Birinci İnikad, 31 Kanunuevvel 1324 (13 Ocak 1909), 168.

15 BOA, ŞD. 2779/30, 1 Kanunusani 1324 (14 Ocak 1909).

16 BOA, BEO. 3482/261113, 18 Kanunusani 1324 (31 Ocak 1909). BOA, ŞD. 2779/30, 14 Mayıs 1325 (27 Mayıs 1909).

17 BOA, ŞD. 543/39, 14 Mayıs 1325 (27 Mayıs 1909).

18 MMZC, Devre I, Cilt 2, İctima Senesi: I, Otuz Dördüncü İnikad, 11 Şubat 1324 (24 Şubat 1909), 17.

Sivas Mebusu Dağavaryan Efendi ise Halkalı Ziraat ve Ormancılık Mekteb-i Âlisindeki ormancılık eğitiminin yetersiz olduğunu belirtmiştir.¹⁹ Dağavaryan Efendi, Avrupa'ya ormancılık tahsili için öğrenci gönderilerek daha sonrasında orman mektebinin açılmasına vurgu yapmıştır. İsmail Mahir Efendi konuya iki yönlü yaklaşarak hem Avrupa'ya öğrenci gönderilmesini hem de Orman Mekteb-i Âlisinin açılmasının daha doğru olacağını belirtmiştir.²⁰ Gelibolu eski Orman Müfettiş-i Sânisî ve Türkçe muallimi Antuan Tangır, Orman Mektebinin müstakil olduğu dönemde mezun olanlarla Halkalı Ziraat Mektebi mezunları arasında bilgi seviyesi açısından önemli bir fark olduğunu ifade etmiştir. Ona göre ormancılık eğitimi Halkalı'da durma noktasına geldiğinden Avrupa'dakiler gibi bir orman mektebi kurulmasına ihtiyaç vardı.²¹

Orman ve Ma'âdin ve Ziraat Nâzırı'nın kararlı tutumu sonucunda Orman Mekteb-i Âlisinin kuruluşu kararlaştırılmıştır. Bütçeye büyük ölçüde Ali Rıza Efendi'nin hazırladığı masraflar doğrultusunda 317.602 kuruşluk bir gider eklenmiştir.²² Mektep için hazırlanan layiha bazı düzenlemelerin ardından kabul edilmiştir. Orman Mekteb-i Âlisinin Büyükdere Bahçeköy'de su bentleri civarında açılması kararlaştırılmıştır. Mektebin yapımı bitene kadar Bahçeköy'deki bir askeri kışla binasının 1.500 liradan satın alınması veya aylık 10 lira karşılığında Harbiye Nezaretinden kiralanması düşünülmüştür. Ancak yapılan incelemelerde binanın harap durumu nedeniyle bedelsiz Orman ve Ma'âdin ve Zirâat Nezâretine devredilmesine karar verilmiştir. Kısa süre içerisinde gerekli tamirat işlemleri başlamıştır. Orman fen memurları yetiştirmek üzere kurulan Orman Mekteb-i Âlisinin resmî açılışı 28 Mayıs 1910'da gerçekleştirilmiştir.²³ temmuz ayında ise bölgenin ileri gelenlerinin katılımıyla bir ziyafet düzenlenmiştir.²⁴

19 MMZC, Devre I, Cilt 3, İctima Senesi: I, Yetmiş Dördüncü İnikad, 5 Mayıs 1325 (18 Mayıs 1909), 517-524.

20 MMZC, Devre I, Cilt 5, İctima Senesi: 2, Doksan Üçüncü İnikad, 6 Mayıs 1326 (19 Mayıs 1910), 323-324.

21 Antuan Tangır, "Orman İdaresinin Islah ve Tensiki", *Tanin*, 2 Şubat 1324 (15 Şubat 1909), No: 195, 4.

22 *Devlet-i Osmaniye'nin 1325 Senesine Mahsus Bütçesidir*, (İstanbul: Matbaa-i Amire, 1325), 130.

23 BOA, BEO. 3601/2700296, Mayıs 1324 (19 Mayıs 1908). BOA, İ.OM. 14/10, 25 Haziran 1325 (8 Temmuz 1909). BOA, MV. 129/56, 27 Cemazeyilahir 1327 (16 Temmuz 1909). BOA, BEO. 3648/273526, 29 Eylül 1325 (12 Ekim 1909). BOA, BEO. 3565/2748504, Teşrinisani 1325 (17 Kasım 1909). BOA, BEO. 3760/281996, 24 Mayıs 1326 (6 Haziran 1910). "Orman Mektebi", *Tanin*, 24 Eylül 1325 (7 Ekim 1909), No: 395, 2. "Orman Mektebi Binası", *Tanin*, 28 Eylül 1325 (11 Ekim 1909), No: 399, 2. *Şehbal Mecmuası*, 1 Teşrinisani 1325 (14 Kasım 1909), No: 15, 303, "Orman Mektebi", *Tanin*, 27 Mayıs 1326 (9 Haziran 1910), No: 636, 3. Orman Mekteb-i Âlisi hakkında Harbiye Nezareti Sadaret'e gönderdiği bir yazıda mektebin âli seviyede olup olmadığına dair bir soru sormuştur. Sadaret konuyu Orman ve Ma'âdin ve Zirâat Nezâreti'ne bildirmiş ve nezaret tarafından yapılan değerlendirmede mektebin âli derecede olduğu belirtilmiştir. Diğer âli seviyedeki mekteplerde olduğu gibi Orman Mekteb-i Âlisi'nden mezun olan öğrenciler de askerlikten muaf sayılmışlardır. BOA, BEO. 3859/289352, 6 Şubat 1326 (19 Şubat 1911). BOA, BEO. 3862/289606, 13 Şubat 1326 (26 Şubat 1911). "Orman Mektebi", *Tanin*, 19 Şubat 1326 (4 Mart 1911), No: 898, 3.

24 10 Temmuz'da bendler civarındaki Bağçeköy'ünde Orman Mektebi önünde bir kemer inşa edilerek mektebin cephesi Osmanlı bayrakları ve rengarenk kandil fenerler ile donatılmış olup Bağçeköy Papazı, mekteb muallimleri ve heyet-i ihtiyariyle köyün ileri gelenlerine bir ziyafet verilmiştir. Meşrutiyet sonrası "mesudemizi tecbilen" köy mektebi çocukları tarafından okunan methiyeler, şiirler hazırun tarafından alkışlanmıştır. Mektep önündeki çayırda toplanan köy çocuklarıyla kadın ve erkeklere şekerler ve mâhtâblar

Mektep eğitim-öğretim faaliyetlerine başlamasına rağmen tadilat işleri Şubat 1912'ye kadar devam etmiştir. Binaya yapılan tadilat ve genişletme işlemleri oldukça kapsamlı olduğundan 300.000 kuruşluk ödenek yeterli gelmemiştir. Orman ve Ma'âdin ve Ziraat Nâzırı Mavrokardato Paşa zaman zaman tadilatı teftiş etmek amacıyla bölgeye gitmiştir.²⁵ Tadilat sürerken Orman Mekteb-i Âlisi eğitime Kumkapı'da zor koşullar altında devam etmiştir. Dağavaryan Efendi konuyla ilgili "Bizim Kumkapı'da mektep gibi bir şey açmışınız" ifadesiyle mektebin hem eğitim kadrosu hem de bulunduğu şartların yetersizliğine dikkat çekmiştir.²⁶

Resim 1. Eski Süvari Kışlasından Dönüştürülen Bahçeköy Orman Mekteb-i Âlisi Binası (İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Orman Fakültesi Arşivi)

Orman Mekteb-i Âlisi Bahçeköy'deki tadilatın tamamlanmasının ardından 1912-1913 yılı eğitim-öğretim dönemi burada devam etmiştir.

İdare ve Muallim Kadrosu

28 Mayıs 1910'da Orman Mekteb-i Âlisinin nizamnamesi hazırlanmıştır. Nizamnamede mektebin idari yapılanması, muallimler ve diğer görevliler hakkında detaylı açıklamalara yer verilmemiştir.²⁷ Bu nedenle 5 Ekim 1914'te daha derli toplu ve işlevsel olan "Orman

verilmiş olup gece geç saatlere kadar sevinçle vakit geçirilmiştir. "Orman Mektebinde", *Tanin*, 13 Temmuz 1326 (26 Temmuz 1910), No: 682, 3.

25 BOA, BEO. 3913/293454, 21 Haziran 1327 (4 Temmuz 1911). BOA, MV. 154/45, 23 Haziran 1327 (6 Temmuz 1911). BOA, MV. 226/134, 5 Şubat 1327 (18 Şubat 1912). "Orman Mektebi", *Tanin*, 30 Haziran 1327 (13 Temmuz 1911), No: 1029-14, 2.

26 *MMZC*, Devre I, Cilt 6, İctima Senesi: 2, Yüz Altıncı İnikad, 24 Mayıs 1326 (6 Haziran 1910), 33.

27 "Orman Mektebi Nizamnamesi", *Orman ve Ma'âdin ve Ziraat ve Baytar Mecmuası*, Sene: 1, No: 1, 31 Mayıs 1326 (13 Haziran 1910), 3-10. "Orman Mektebi Nizamnamesi", *Düstur*, Tertip II, C. II, 281-286.

Mekteb-i Âlisine Mahsus Dahili Talimatnamesi” yayınlanmıştır. Buna göre mektebin idare heyeti müdürün yönetimi altında olmak üzere müdür muavini, tahrirat memuru ve dahiliye memurundan oluşmaktadırdır. İdare heyeti mektep işlerinin yürütülmesi, gerekli malzemeleri belirlenmesi, satın alınması ve incelenmesinden sorumlu tutulmuştur. Mektep müdürü Ticaret ve Ziraat Nezaretine bağlı olarak idare heyeti, memurlar, muallimler ve hizmetlilerin görevlerini denetlemekle ve işlerin yürütülmesiyle vazifelendirilmiştir. Müdür muavini derslerin uygulanmasından ve mektepteki kitaplar, fenni aletlerin ve numunelerin korunmasından sorumlu tutulmuştur. Ayrıca müdür tarafından verilecek emir doğrultusunda gerekli teftişleri gerçekleştirecekti. Muhasebe memuru ise mektebin bütün hesap ve vezne işleriyle meşgul olacaktı. Ayniyat muhasebe memuru mektepteki demirbaş eşyaların korunmasından ve yenilerinin teminiyle görevlendirilmişti. Dahiliye memuru mektebin bütün iişlerinden ve mubassırlık²⁸ vazifesinden sorumluydu. Debboy ise öğrencilere gerekli olan elbise ve amaşırlarla ilgili işleri yrtecekti. Mektepte ayrıca mubassır, hademe, çamaşırcı, bahçıvan ve odacı olmak üzere çeşitli hizmetliler de bulunacaktı.²⁹

Tablo 1. Orman Mekteb-i Âlisi'nin Kuruluşunda Memuriyet ve Maaşlar ³⁰	
Memuriyet	Maaş (Aylık)
Müdür-i Evvel	1.500
Müdür-i Sani	1.200
Muallim (7x800)	5.600
Muallim	700
Muallim	600
Umur-ı Hesabiye ve Tahririye Memuru	600
Mubassır	500
Hademe (2x250)	500
amaşırcı	500
Aşçı	500
Bahçıvan	300
Bahçıvan	200
Odacı	200
Toplam	12.900

Orman Mekteb-i Âlisi için yıllık 154.800 kuruş memur maaşları gideri belirlenmiştir. Ayrıca bir yıllık yiyecek masrafı 63.000, elbiseler için 15.000, yakacak, aydınlatma, kırtasiye ve benzeri masraflar için de 25.000 kuruş ayrılmıştır. Böylelikle genel toplamda

28 Mekteplerde ğrencilerin davranışlarından sorumlu olan ve teftiş eden memur. şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türki* (İstanbul: ağrı Yayınları, 2010) 1270.

29 Halil Kutluk, *Türkiye Ormancılığı ile İlgili Tarihi Vesikalar 1202-1341 (1787-1925)*, (Ankara: Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, 1967), 2:314-317.

30 *Orman ve Ma'âdin ve Zirâat Nezâreti 1326 Senesi Bütçesi*, (İstanbul: Matbaa-i Amire, 1328), 25.

257.800 kuruş bir masraf çıkarılmıştır.³¹ Dağavaryan Efendi mecliste Orman Mekteb-i Âlisi müdürünün ve muallimlerinin maaşlarının yetersiz olduğunu ve arttırılması gerektiğini ifade ederek konuyla ilgili şu değerlendirmede bulunmuştur:

“Ormancılık mektebi âlisi müdürü için Encümen, bin beş yüz kuruş koymuş; rica ederim, dağ başında olan bir kimse için bin beş yüz kuruş çok azdır. Hocalara da altı yüz şu kadar kuruş. Bunlar için bu kadar para ile geçinmek gayri mümkündür. Zira hu mektep Dersaadet’te olsa idi bir dereceye kadar teslim ederim. Zira yalnız ormancılık mektebinde değil, başka mekteplerde de ders verebilirlerdi. Amma orman mektepleri dağın başında olur. Şehirlerden uzak kalır, orman içinde yapılır. Bu zavallı, başka yerde ders veremeyecek, başka bir maişet bulmak gayri mümkün ve bunlara Mektebi Âli muallimi diyerek altı yüz kuruş maaş vermek tuhaf bir şeydir.”³²

Dağavaryan Efendi konuyu basına da taşıyarak *Tanin* gazetesine verdiği bir beyanatta ziraat, baytar ve sanayi mektepleri müdürlerinin 3.000 kuruş maaş alırken Orman Mekteb-i Âlisi müdürünün 1.500 kuruş aldığını bir kez daha vurgulamıştır. Ayrıca muallimlerin ücretlerinin de çalışma saatleriyle uygun olmadığını ifade etmiştir.³³

Tablo 2. Orman Mekteb-i Âlisi Müdür ve Müdür-i Sânileri (1909-1918)³⁴

İsmi	Görevi	Aylık (Lira)	İşe Başlama Tarihi	İşten Ayrılma Tarihi
Karnik	Müdür	15	16 Kasım 1909	1 Temmuz 1911
Kalavas	Müdür	30	2 Temmuz 1911	28 Mayıs 1912
Ropen Katıbyan	Müdür	30	14 Haziran 1912	23 Eylül 1913
Hasan Basri	Müdür	30	22 Şubat 1914	16 Aralık 1914
Halil Fikri	Müdür (V.)	6	17 Aralık 1914	10 Mart 1915
Mahfi	Müdür	30	9 Ağustos 1915	30 Nisan 1918
Nuri	Müdür-i Sani	12	16 Kasım 1909	19 Ekim 1910
Kirkor Aleksanyan	Müdür-i Sani	15	8 Kasım 1910	22 Mart 1914
İsmail Fahri	Müdür-i Sani	10	23 Mart 1915	7 Nisan 1916
İsmail Fahri	Müdür-i Sani	15	8 Nisan 1916	10 Mayıs 1919

Orman Mekteb-i Âlisinin 1909-1918 arasında idare ve memurün kadrosunda müdür, müdür-i sâni, mubassır ve dahiliye memuru, muhasebeci, ayniyat muhasibi, imam ve doktor yer almıştır. Tablo 2’de görüldüğü üzere mektebin ilk müdürü olan Karnik Efendi aylık 1.500 kuruş maaş alırken ondan sonra gelen müdürlerin maaşı 3.000 kuruşa yükseltilmiştir. Müdür-i sâniler ise 1.000-1.500 kuruş arasında maaş almışlardır. Mubassır ve dahiliye memuru 500-800 kuruş, muhasebeci 600-1.500 kuruş, ayniyat muhasibi 600-750 kuruş, imam (aynı

31 *Orman ve Ma’âdin ve Zirâat Nezâreti 1326 Senesi Bütçesi*, 25.

32 *MMZC*, Devre I, Cilt 6, İctima Senesi: I, Yüz Yirmi Yedinci İnikad, 26 Temmuz 1325 (8 Ağustos 1909), 196.

33 Nazaret Dağavaryan, “Orman Mektebi”, *Tanin*, 10 Mart 1327 (23 Mart 1911), No: 917, 3.

34 İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Orman Fakültesi Arşivi (*İÜC/OFA*).

zamanda takip memuru) 700 kuruş, mubassır 600 kuruş, doktor (aynı zamanda hıfzıssıhha muallimi) 600-900 kuruş aylık maaş almışlardır.³⁵

Orman Mekteb-i Âlisi için hazırlanan dahili talimatname ile muallimlerin görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. Talimatnamede derslerin zaman ve sürelerinin idare heyeti tarafından muallimlerle istişare edilerek belirleneceği ve bu doğrultuda bir cetvel hazırlanacağı belirtilmiştir. Muallimlerin belirlenen ders programına uymaları zorunlu tutulmuştur. Aksi takdirde birinci defada maaşından üç günlük kesinti, ikinci defada $\frac{1}{4}$ 'ü, üçüncüsünde yarısı ve dördüncü seferde ise muallimlikten ihraç olunacağı izah edilmiştir. Muallimler uygulamalı derslerde kullanacakları alet ve edevatı kendileri denedikten sonra öğrenciler tarafından dikkatle kullanımı ve muhafazasından sorumlu tutulmuşlardır. Muallimlerin, memur ve hizmetlilerin işlerine müdahalede bulunmaları yasaklanmıştır.³⁶

Tablo 3. Orman Mekteb-i Âlisi'nde 1908-1918 Arasında Görev Yapan Muallim ve Dersler ³⁷			
Dersi Verenler	Dersler	Aylık (Lira)	Yıl
Hoca Ali Rıza	Orman Fenni (ve Ahşap Muallimi)	8-20	1909-1914
Nuri	Nebat Muallimi, Tavsîf-i Eşcar Muallimi, İlm-i Arz Muallimi	4-17	1909-1918
Cemal, Mübahat, Rene Remzi	Almanca Muallimi	5	1909-1918
Niyazi, Hrant, Ali Rıza	Fenn-i Hayât-ı Nebâtât Muallimi, Orman Fen ve Teşhis-i Ahşap Muallimi, Ormancılık Muallimi, Teşrih	8-25	1909-1918
Hasan Tahsin, Asaf, Talat	İnşaat ve Tahdîd-i Arazi Muallimi, Topoğrafya, İnşaat ve Mi-yah Muallimi	12-22	1909-1918
Lütfi, Süleyman İhsan, Nuri	Kitabet-i Resmiye Muallimi, Muamelât-ı Resmiye Muallimi	6-10	1909-1918
Mehmet Rifat, Selahattin	Kavânin Muallimi	5-7	1910-1918
Niyazi, Ziya, Hulusi	Hıfzıssıhha Muallimi (Doktor)	6-10	1911-1918
Nureddin	Kimya Muallimi	5-7,5	1914-1917
Akil	Riyaziye, Mihanik Muallimi	9	1914-1918
Allahverdi	Tabakat, Madeniyat, Alâim-i Cevviye Muallimi	7	1915-1918
Jozef, Muazzez	Resim Muallimi	5	1916-1918
Aram Abdülhad	Silvikültür ³⁸ , Teşcîr, Orman Muhafazası Muallimi	20	1916-1918
Dr. Bauer	Ders Nazırı	70	1916-1918

35 İÜ-C/OFA.

36 Kutluk, *Türkiye Ormancılığı*, 2:310-311.

37 İÜ-C/OFA.

38 “Ekolojik, biyolojik ve sosyolojik temeller üzerinde ormanların süreklilik prensibine göre planlı olarak işletilmesi, bakımı, gençleştirilmesi ve varlıklarının yetiştirme ortamlarına uygun biçimde (stabil ve vital olarak) sürdürülmesiyle, yeni ormanların doğaya yakın şekilde ağaçlandırma yoluyla (ekim ve dikim yoluyla) kurulmasıyla ve orman alanlarında biyolojik çeşitliliğin korunmasıyla uğraşan bir bilim dalıdır.” Alper H. Çolak, Ünal Asan, *Orman Amenajmanı ve Silvikültür Terimleri Sözlüğü* (Bolu: IUFRO, 2010), 38.

Tablo 3'te görüldüğü üzere Orman Mekteb-i Âlisi kurulduğunda dersler 6 ana başlık altında şu muallimler tarafından verilmekteydi: Hoca Ali Rıza, Nuri, Cemal, Lütfi, Niyazi ve Hasan Tahsin. Zaman içerisinde derslerin muallimleri, ismi ve içeriğinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Özellikle 1914'ten itibaren ders sayısı çeşitlenerek gerek ormancılık gerekse de temel bilimlerle ilgili önemli dersler müfredata eklenmiştir.³⁹ Eylül 1916'da ise Orman Mekteb-i Âlisi için ciddi bir maaş karşılığında Almanya'dan Ders Nazırı olarak Dr. Bauer getirilmiştir.⁴⁰

Eğitim-Öğretim Faaliyetleri

Orman Mekteb-i Âlisine yönelik hazırlanan nizamnamede mektebe kayıt-kabul şartları ve eğitim-öğretim konuları izah edilmiştir. Mektepte eğitim süresi 2 yıl olarak belirlenirken ücretsiz ve yatılı olarak 20 kişiye eğitim verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu öğrenciler haricinde 5 öğrencinin 25 Osmanlı altını karşılığında mektebe kabul edilebileceği belirtilmiştir. Mektebe başvuracak öğrenciler için gerekli şartlar şu şekilde sıralanabilir: Osmanlı vatandaşı olmak, 18 yaşından küçük olmamak, tabip raporuyla herhangi bir hastalığının bulunmadığını ispatlamak, sicilinin temiz olduğuna dair gerekli belgeyi sunmak, son olarak ise 2 muteber kefil. Mektebe başvuracak kişi ağustos başında dilekçe ile Orman ve Ma'âdin ve Zirâat Nezâretine müracaat ederek kaç yaşında olduğu, hangi mekteplerde ne eğitimler aldığı, nüfuz tezkeresi, aşı şahadetnamesi, mektep diplomalari ve tabip raporu sunacaktı. Orman Mekteb-i Âlisine giriş için idadi mekteplerinden veya eşit derecedeki okullardan mezun olunması gerekmektedir. Bu kişiler Orman ve Ma'âdin ve Zirâat Nezâretince belirlenecek imtihan komisyonu tarafından şu konularda yazılı sınavdan sorumlu tutulacaklardı: resmi yazışma, cebir ve hesap, logaritma, trigonometri, arazi ölçümü, fizik, kimya, geometri, doğa tarihi. Sınavda bu derslerin her birinden 20 puanlık soru sorularak başarı sırasına göre ilk 20 öğrenci mektebe ücretsiz kaydolabilecekti. Ziraat mektebi mezunu olarak Orman Mekteb-i Âlisinin yazılı sınavına girenlere ek olarak 25 puan verilecekti. Ücretsiz kaydolun öğrenciler eğitimini ilk sene bırakırsa 25, ikinci senede bırakırlarsa veya okulu tamamladıktan sonra fen memuru olarak hizmet etmekten kaçınırlarsa 50 Osmanlı altını ödemekle sorumlu tutulmuşlardı. 90 puan almış olan öğrencilerden 5 tanesi ise ücretli olarak mektebe alınabilecekti. Orman Mekteb-i Âlisinde yürütülecek dersler nizamnamede belirtilmiştir.⁴¹ Ancak bu program yeterli gelmeyerek kısa süre sonra 66 sayfadan oluşan "Orman Mektebi Programı" adıyla detaylı bir ders programı hazırlanmıştır. Buna göre dersler 6 ana bölümden oluşarak birçok alt başlıklara ayrılmıştır. Tablo 4'te görüldüğü üzere Orman Mekteb-i Âlisinde teorik ve uygulamalı dersler yer almaktaydı.⁴² Ayrıca mektebin ders programı incelendiğinde Osmanlı

39 İÜ-C/OFA.

40 "Orman Mektebi Ders Nazırı", *Tasvir-i Efkâr*, 31 Ağustos 1332 (13 Eylül 1916), No: 1862, 2.

41 "Orman Mektebi Nizamnamesi", *Orman ve Ma'âdin ve Zirâat ve Baytar Mecmuası*, s. 5,6.

42 "Orman Mektebi Programı", *Orman ve Ma'âdin ve Zirâat Nezâreti*, (İstanbul: Sırat-ı Müstakim Matbaası), 1-66. Ders programının detaylı değerlendirmesi için bkz: Abdurrahman Fatih Şendil, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e

son dönemindeki örgün eğitimde doğadan yararlanma ve canlı türlerin varlığına yer verildiği de görülmektedir.⁴³ Orman Mekteb-i Âlisindeki uygulamalı dersler genellikle Belgrad Ormanı'nda yürütülmüştür. Öğrenciler zaman zaman Adalardaki çamlara gelen zararlı bitki böcekleriyle ilgili araştırmalarda da bulunmuşlardır.⁴⁴

Bilim Dalı	Anabilim Dalı
Orman Fenni	Ormanların Terbiye ve İmarı, Ormancılığa Ait İktisat, Ormanların İşletirilmesi.
Ulum-u Tabii Tatbikatı	İlm-i Nebatat, Fenn-i Hayat-ı Nebat
İlm-i Hayvanat	Av Hayvanatı, Hevâm ve Haşerat-ı Muzırta
İlm'ül-Arz ve'l-Maâdin	Suhûr, Tûrâb
Ulum-ı Riyaziye Tatbikatı	Topografya, İnşaat, Miyah
İlm-i Hukuk	-

Orman Mekteb-i Âlisinde derslerin eylül başlangıcından mayıs sonuna kadar devam etmesi kararlaştırılarak her sene kasım ve şubat sonlarında olmak üzere öğrenciler iki defa ara sınav olacaktı. Ayrıca haziran ayında genel sınav yapılarak başarılı olan öğrenciler bir üst sınıfa geçeceklerdi. İki sene art arda sınavlarda başarısız olarak üst sınıfa geçemeyen öğrencilerin kayıtları mektepten silinecekti.⁴⁶ Öğrenciler eğitim sırasında uygun olmayan davranışlarda bulunduğu zaman cezalandırılacaklardı.⁴⁷ Cezalandırma usulleri 1914'teki düzenlemeyle daha da genişletilmiştir. Buna göre mektepte cezalandırmalar 6 kısma ayrılmıştır: ihtar, izinsizlik, idare heyeti huzurunda azarlama, aleni surette azarlama, 15 gün okuldan uzaklaştırma son olarak ise okuldan atılma. Ayrıca öğrenciler mektep idaresince verilen okul kıyafetlerini 2 sene giymek ve temizliklerine özen göstermekle sorumlu tutulmuşlardır.⁴⁸ İki yıllık eğitimi başarıyla tamamlayan öğrenciler Orman ve Ma'âdin ve Zirâat Nezâretince (1912 sonrasında Ticaret ve Zirâat Nezareti) belirlenen sınav komisyonu huzurunda aldıkları teorik ve uygulamalı derslerden mezuniyet sınavına tabii tutulacaklardı.

Orman Fakültesi", (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2014), 89-98.

43 Ramazan Alabaş, Seval Yinilmez Akagündüz, "The Ethical Value of Human and Environmental Relations: The Place of Environmental Ethics in Geography Curriculum and Textbooks in Turkey", *International Journal of Education Technology and Scientific Researches* 16 2021, 1856.

44 "Numune Ormanı", *Sabah* 19 Teşrinievvel 1325 (1 Kasım 1909), No: 7222, 2. "Orman Mektebi Talebesi", *Sabah*, 20 Mayıs 1331 (2 Haziran 1915), No: 9536, 4.

45 *Orman Mektebi Programı*, 1-66.

46 "Orman Mektebi Nizamnamesi", *Orman ve Ma'âdin ve Ziraat ve Baytar Mecmuası*, 7.

47 1910'daki "Orman Mektebi Nizamnamesi"ne göre cezalandırma usulü: Birinci defada mektep müdürü öğrenciyi ihtar edecekti, etkisi görülmediği taktirde mektebin künye defterine kaydolmak üzere bir hafta mezuniyetten mahrum bırakılacak tekrarlaması durumunda bu süre uzatılarak en sonunda ihraç edilecekti. Ayrıca öğrencilerden birinin ahlaka aykırı davranışta bulunduğu tespit edilirse hemen ihracı yolunda bir rapor hazırlanarak nezarete sorulacaktı. "Orman Mektebi Nizamnamesi", *Orman ve Ma'âdin ve Ziraat ve Baytar Mecmuası*, 6.

48 Kutluk, *Türkiye Ormancılığı*, 2:312.

Öğrencilere bu sınavdaki başarı durumlarına göre birinci ve ikinci dereceli diploma⁴⁹ verilecekti. Diploma alan öğrenciler üçüncü dereceden fen memuru olarak istihdam edilerek zamanla terfi alacaklardı. İstisnai olarak “*fennen ve idareten fevkalade gayretle hüsn-i hizmet*” gösteren memurlar nezaret tarafından doğrudan terfi alabileceklerdi.⁵⁰

Orman Mekteb-i Âlisinin kurulacağıının kesinleşmesi ve öğrenci alımına yönelik gerekli duyuruların yapılmasının ardından Ekim 1909’dan itibaren basında konuyla ilgili haberler yer almıştır.⁵¹ Kasım ayında mektebe girmek için başvurular arasında sınav gerçekleştirilmiş olup kazananlar ilan edilmiştir. Ziraat mekteplerinden birinci ve ikinci olanlar naklen mektebe alınmışlardır.⁵² Bu sırada Orman Mekteb-i Âlisinin Bahçeköy’deki binası tamirat halinde olduğundan mektep 4 Aralık 1909’da Sultanahmet civarında Güngörmez mahallesindeki bir binada eğitim vermeye başlamıştır.⁵³

Orman ve Ma’âdin ve Zirâat Nezâreti orman teşkilatı kurulmaya başlanan bölgeler için Orman Mekteb-i Âlisinden bir an önce mezun verilmesi gerektiğini düşünmüştür. Nezaret mektepte eğitim görmekte olan 22 öğrencinin 1 yıl gibi kısa sürede mezun ettirilerek fen memuruna olan ihtiyacın acilen karşılanması yönündeki düşüncelerini ifade etmiştir.⁵⁴ Konu hakkında Şura-yı Devlet tarafından yapılan değerlendirilmelerde 1 senelik eğitimle öğrenci mezun etmektense mevcut memurlarla idare edilmesi savunulmuştur.⁵⁵ Orman ve Ma’âdin ve Ziraat Nâzırı Mavrokordato Paşa ise mektepteki öğrenci sayısının azlığından yakınlıkla 60-70 kişiye kadar çıkarılmasını ümit ettiğini belirtmiştir.⁵⁶ Orman Mekteb-i Âlisi iki senelik

49 İkinci dereceli diplomayla mezun olanlar fen memurluğunun her üç kademesinde üçer sene hizmet ettikten sonra müfettiş olmak isterse nezaret tarafından belirlenen bir komisyonda teorik ve uygulamalı derslerden sınava tabi tutulacaklardı. “Orman Mektebi Nizamnamesi”, *Orman ve Ma’âdin ve Ziraat ve Baytar Mecmuası*, 7.

50 “Orman Mektebi Nizamnamesi”, *Orman ve Ma’âdin ve Ziraat ve Baytar Mecmuası*, 8,9.

51 “Orman Mektebi Talebesi”, *Tanin*, 1 Teşrinievvel 1325 (14 Ekim 1909), No: 402, 3.

52 “Mehmet Eşref Efendi Halkalı Ziraat Mektebi’nden naklen, Mazhar Efendi Mekteb-i Hukuk’tan naklen, Temuli Karvalidis Efendi İzmir İdadisi’nden tasdiknameli sabıka ile, Şükrü Efendi İzmir İdadisi’nden mezun, Mustafa Behçet Efendi İzmir İdadisi’nden mezun, Aristob Efendi Bursa Ziraat Mektebi’nden mezun, Mustafa Reşat Efendi Üsküp İdadisi’nden mezun, Nazmi Efendi İzmir İdadisi’nden mezun, Ali Neşet Efendi Vefa İdadisi’nden mezun, Mehmet Macit Efendi Kabataş İdadisi’nden mezun, Mustafa Reşit Efendi Kabataş idadisi’nden mezun, Ahmet Şükrü Efendi Vefa İdadisi’nden mezun, Mihran Simon Efendi Tokat Fransız Mektebi’nden, Reşat Efendi Denizli İdadisi’nden tasdiknameli, Mehmet Kemal Efendi Mercan İdadisi’nden mezun, Mehmet Şerafettin Efendi Kabataş İdadisi’nden mezun, Neval Efendi Kengri Mektebi’nden, İsmail Hakkı Efendi Kastamonu İdadisi’nden mezun, Yakof Efendi Erzurum İdadisi’nden mezun, Halit Efendi Numune-i Terakki Mektebi’nden mezun.” “Orman Mektebi Müsabakası”, *Tanin*, 27 Teşrinievvel 1325 (9 Kasım 1909), No: 426, 3. “Orman Mektebi”, *Tanin*, 30 Teşrinievvel 1325 (16 Kasım 1909), No: 429, 3.

53 *Sabah*, 21 Teşrinisani 1325 (4 Aralık 1909), Sayı: 7255, 4. “Orman Mektebi”, *Sabah*, 1 Kanunuevvel 1325 (14 Aralık 1909), No: 7265, 3.

54 BOA, ŞD. 547/11, 14 Haziran 1326 (27 Haziran 1910)

55 “Orman Mektebi Müdavimleri ve Orman Fen Memurları”, *Tercüman-ı Hakikat*, 9 Temmuz 1326 (22 Temmuz 1910), No: 1328, 2. “Orman Teşkilatı”, *Tercüman-ı Hakikat*, 13 Temmuz 1326 (26 Temmuz 1910), No: 10530, 2. “Orman Fen Memurları”, *Sabah*, 26 Temmuz 1326 (8 Ağustos 1910), No: 7501, 2.

56 *MMZC*, Devre I, Cilt 6, İctima Senesi: 3, Seksen Sekizinci İnikad, 18 Nisan 1327 (1 Mayıs 1911), 10.

eğitimin ardından 22 kişiden oluşan ilk mezunlarını Temmuz 1911’de vermiştir. Mezunlardan 15 kişi ağustos ayında Avusturya’ya ormanları gezmek ve bđlgedeki orman memurlarından uygulamalı bazı bilgiler edinmek üzere yurtdişına gđnderilmiřtir.⁵⁷

Mezunların İsmi
Mustafa Sait
řukrđ (Karataylı)
Mustafa Behçet
Aristot (Değirmencioğlu)
Mustafa Reşat
Mustafa Nazmi (Ungan)
Ali Nejat (Kaytaz)
Macit (Toran)
Mustafa Reşit
Ahmet řukrđ
Necmettin
Mehmet Reşat
Mehmet şerafettin (Erdoğan)
Yuvan
İsmail Hakkı (Özkan)
Yakof
Halit
Mehmet Eşref (Oral)
Mehmet Mazhar
Mihal
Mehmet Ali (Erkan)
Ziya

Osmanlı Devleti, ormancılığın reformize edilmesi amacıyla I. Dđnya Savaşı ncesinde Mayıs 1914’te Avusturya’nın en nlđ ormancularından Hermann Veith’i, Orman Mşşaviri sıfatıyla istihdam etmiştir.⁵⁹ Veith’in nerileri doğrultusunda 1914-1917’de arasında Almanya ve Avusturya’dan birçok orman mştehassısı istihdam edilmeye devam etmiştir.⁶⁰ Bu sşrete I. Dđnya Savaşı nedeniyle Orman Mekteb-i Âlisinde eğitim zor koşullarda devam etmiştir. Ancak břtđn bu zorluklara rağmen Eylđl 1916’da ormancılık eğitiminin ıslah edilmesi amacıyla Almanya’dan Dr. Bauer getirilerek mektebin Ders Nazırı yapılmıştır.⁶¹

57 “Orman Mektebi Mezuniyeti”, *Tanin*, 14 Temmuz 1327 (27 Temmuz 1911), No: 1042-27, 2. “Orman Mektebi Mezuniyeti”, *Tanin*, 22 Temmuz 1327 (4 Ağustos 1911), No: 1050, 3.

58 Kutluk, *Tşrkiye Ormancılığı*, 1:624-625.

59 BOA, İ.T.ZT. 1/34, 1 Mayıs 1330 (14 Mayıs 1914). *MMZC* (İçtima-i Fevkâlade), Devre 3, Cilt 2, İçtima Senesi: I, Otuz Beşinci İnikad, 3 Temmuz 1330 (16 Temmuz 1914), 309.

60 Erhan Kılıç, *Osmanlı Ormancılığının Zor Yılları (1914-1919)*, (Ankara: OGEM-VAK, 2019), 87.

61 “Orman Mektebi Ders Nazırı”, 2.

Resim 2. Orman Mekteb-i Âlisi Ders Nazırı Dr. Bauer (Kutluk, *Türkiye Ormancılığı*, 2:404)

Kısa süre içerisinde çalışmalara başlayan Bauer, 28 Ocak 1917’de Orman Mekteb-i Âlisine yönelik kayıt ve kabul şartları, derslerle ilgili müfredat programları, idare ve muallimlerin görevleri, sınavlar ve okulun tüm işleyişiyle alakalı olarak 108 maddeden oluşan bir rapor sunmuştur. Bauer, Orman Mekteb-i Âlisindeki eğitimin Avrupa’daki emsal mekteplere nazaran yetersiz olduğunu bu nedenle de eğitim süresinin 2 yıldan 3 yıla çıkarılmasını tavsiye etmiştir. Bu görüş idareciler tarafından haklı bulunarak 1917’de yürürlüğe girmiştir. Harp ortamı nedeniyle bu tarihlerde Orman Mekteb-i Âlisinin öğrencileri Sultanahmet’teki Baytar Mekteb-i Âlisinin binasında eğitim görmekteydi. Bauer’in girişimleriyle mektep eskiden olduğu gibi Büyükdere Bahçeköy’deki binasına nakledilmiştir. Böylelikle Belgrad Ormanı’nda sık sık uygulamalı eğitim gerçekleştirilmeye devam edilmiştir. Ayrıca Bauer, Orman Mekteb-i Âlisi öğrencilerini Hendek’te Avusturyalı ormancılar tarafından gerçekleştirilen amenajman çalışmalarına götürerek bu bölgede amenajman, topografya ve harita uygulamalarına katılmalarını sağlamıştır. Yine Bauer’in öncülüğünde Ağustos 1917’den itibaren *Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası* yayınlanmıştır. Orman Mekteb-i Âlisini Orman Akademisi olarak adlandırılan Bauer’in birçok görüşü herkes tarafından takdirle karşılanarak uygulanmıştır. Ancak raporda yer alan bazı maddeler ve mektep idaresine yönelik müdahaleler Orman Mekteb-i Âlisi Müdürü Mahfi Bey (Eğilmez) ile Bauer’in arasında bazı sorunlar çıkmasına da sebep olmuştur. Bu durum gerçekleşen çalışmalara gölge düşürmemiştir.⁶² 1909’da eğitime başlayan Orman Mekteb-i Âlisi 1918’e kadar toplamda 91 mezun vermiştir. Mektebin eğitimi 1917’de 3 yıla çıkarıldığından 1918’de mezun vermemiştir.⁶³

62 Halil Kutluk, “Ders Nazırı Dr. Bauer ve Orman Mektebi Alisi İçin 54 Yıl Önce Vermiş Olduğu Rapor”, *Teknik Haberler Bülteni* 35 (1970), 191-203.

63 Kutluk, *Türkiye Ormancılığı*, 1:624-627.

Mütareke Dönemi'nde Orman Mekteb-i Âlisi

İstanbul'un işgalinin ilk aylarında İngiliz subayları Bahçeköy'e giderek Orman Mekteb-i Âlisinin bulunduğu binanın kışla olduğunu iddia ederek mektebin kendilerine teslim edilmesini istemişlerdir. Orman Mekteb-i Âlisi idaresi tarafından yapılan açıklamada mektep binasının süvari karakolundan yapılan tadilat sonucunda inşa edildiği ifade edilmiştir.⁶⁴ İngilizler bu açıklamayı bir süreliğine yeterli görmüşlerdir. Ancak 31 Aralık 1918 tarihli "Geri Dönüş Kararnamesi" doğrultusunda Bahçeköylü Rumların eski yerlerine dönmeye başlaması bölgede sıkıntılı günlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Bahçeköylü Rumların bölgeye tekrar dönmesi üzerine İngiliz işgal kuvvetleri mektebin 2 gün içerisinde boşaltılarak Rumların burada ikamet etmelerini talep etmiştir. Ticaret ve Ziraat Nezareti Şubat 1919'da yaptığı değerlendirmede mektepte 50 öğrenci ile 25 memur ve müstahdemin olduğundan bunların başka yere naklinin zorlukları üzerinde durmuştur. Nezaret iki gün gibi kısa bir sürede naklin gerçekleştirilemeyeceğini ve âli seviyede mektep öğrencilerinin mağdur edilmesinden yakılarak Rumların civar çiftliklerden birine veya başka bir yere iskân edilmelerinin daha doğru olacağını belirtmiştir.⁶⁵ 11 Temmuz'da Bahçeköylü Rumlar arabayla birlikte köye giriş yaprak Orman Mekteb-i Âlisine saldırıda bulunmuşlardır. Bölgedeki gerilimin artması üzerine mektebi korumak üzere jandarma görevlendirilmiştir.⁶⁶ Bakırköy Kaymakamı ile Büyükdere bölgesinin asayişinden sorumlu üç İngiliz subayı Bahçeköy'e gelerek ortamın yatıştırılması için ahali ile görüşmüşlerdir.⁶⁷ Ancak sükûnet çabalarına rağmen Bahçeköylü Rumlar, mektep öğrencilerine yönelik kışkırtıcı tavır takınmışlardır. Hatta Mektep Müdürü Süreyya (Özek) Bey ve idarecilerden bazıları bulunmadığı bir anda Rumlar ile öğrenciler arasında arbede yaşanmıştır. Olayların daha da ileri gitmemesi için eylül ayında Rumların Orman Mekteb-i Âlisinde iskân edilmesine karar verilmek zorunda kalınmıştır.⁶⁸ 28 Eylül 1919'da okul tamamen tahliye edilerek eşyalar Abraham Paşa Çiftliğine yerleştirilmiştir.

64 BOA, T. 1709/104, 25 Kanunuevvel 1334 (25 Aralık 1918).

65 "Orman Mekteb-i Âlisi itihaz olunmak üzere cihet-i askeriyeden devren alınarak mekteb haline ifrağ için maarif kesire ihtiyarıyla tadilen ve tevsian inşa edilmiş ve el-yevm mezun ve askerden bulunanlar hariç olduğu halde mektepte mevcut talebenin miktarı 50 ve memurin ve müstahdemin miktarı da 25 neferden ibaret olub bunları ve eşya-i mevcudeyi istiab edecek surette mektebin kurb ve civarında ve mekteb itihazına elverişli bir bina tedariki ve 2 gün zarfında oraya nakli adim-ül imkân olduğu gibi mektebin seddi cihetine gidilmiş olsa 3 sınıf üzerine müesses bulunan mekteb-i mezbur talebesinin tahsilleri heba olmağla beraber kısm-ı küllisi taşralı bulunduğu cihetle memleketlerine gitmeleri de ahval-i hazırta münasebetiyle mümkün olamayıp açıkta ve sefalet maruz bir halde kalacakları derkar ve mücerred karye-i mezkur Rum ahalisinin iskani için bir mekteb-i âli talebesinin açıkta kalarak duçar sefalet olmalarının muvafik menfaat ve mâdalet olamayacağı da bedidar bulunmuş olduğundan mekteb-i mezburun tahliyesinden sarf-ı nazar edilerek karye-i maruza ahalisinin civar çiftliklerden birisinde veya münasib görülecek diğer bir mahalde iskan edilmeleri hususuna..." BOA, BEO. 4562/342118, 4 Şubat 1335 (4 Şubat 1919).

66 BOA, DH.EUM.AYŞ. 15/40, 13 Temmuz 1335 (13 Temmuz 1919). BOA, T. 1718/120, 1 Ağustos 1335 (1 Ağustos 1919).

67 BOA, DH.EUM.AYŞ, 20 Temmuz 1335 (20 Temmuz 1919).

68 Süreyya Özek, "Orman Mektebi Alisine ve Bazı Hususlara Dair Hatıralarım", *Türk Ormancılığı Yüzüncü Tedris Yılına Girerken (1857-1957)*, (Ankara: Türkiye Ormanlılar Cemiyeti, 1957), 343.

Dahiliye Nezareti mektebin tekrar kendi binasına dönebilmesi için Hariciye Nezareti ile yazışmalar yürütmüştür. Zaten kısa süre içerisinde Rumların mektep binasında kalmak gibi niyetlerinin olmadığını birçoğunun mektepte ikamet etmedikleri, sadece işgal etmek amacıyla hareket ettikleri anlaşılmıştır.⁶⁹

Resim 3. Abraham Paşa Çiftliği (Erhan Kılıç Özel Arşivi, 2023)

Orman Mekteb-i Âlisi eğitime devam etmek amacıyla önce bir ay süreyle Sarıyer’de Horozoğlu Konağına daha sonra da Yedi Sekiz Hasan Paşa Konağına taşınmıştır.⁷⁰ Mektepte uzun süre muallimlik yapan ve Mütareke Dönemi’nde müdürlük görevine getirilen Süreyya Bey mektebin yaşadığı zor günlerle ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

“Orman Mektebi’nin esaslı derdi, mektebe bağlı mütehasıs hoca bulmaktı. Haftanın çok günleri, Hocasızlıktan talebenin vakti heder oluyordu. Mevcut hocalar, şehirden uzak bu mektepte haftada birkaç gün kalmaktan adeta yılıyorlardı. Bu gayri tabii ahvalde, düşman işgalinin de tesiri olduğu muhakkaktır. Hocaları şehirden alıp mektebe getirmek ve akşama yine İstanbul’a götürebilmek çarelerini aradım. Bütçede tahsisat yoktu. Nezarette Baytar Umum Müdüründen Karacabey Harasından mektebe de bir çift beygir almağa muvaffak oldum. Şişli-Bahçeköy arasında Tevfik ağanın körüklü arabasını işlettim.”⁷¹

Süreyya Bey mektepte yenilik yapmak için birçok girişimde bulunduğunu ancak bunların işgal şartları ve bütçe yetersizliği nedeniyle sürekli askıda kaldığını ifade etmiştir. Mütareke Dönemi’nde mektebin idare, memurîn ve müstahdemîn kadrosunda müdür, müdür-i sâni (veya

69 BCA, 272-0-0-11/14-52-7, 29 Teşrinievvel 1335 (29 Ekim 1919). BCA, 272-0-0-11/15-56-11, 1 Mart 1336 (1 Mart 1920).

70 Halil Kutluk, “Dağvaryan Efendi, Uyan ve Başını Kaldır”, *Orman ve Av Dergisi* 7 (1965), 21.

71 Özek, “Orman Mektebi Alisi”, 342-343.

müdüür muavini), dahiliye memuru, muhasebeci, ayniyat muhasibi, imam, mubassır, doktor ve bahçıvan yer almıştır. Orman Mekteb-i Âlisinde bu dönemde şu dersler okutulmaktaydı:⁷²

- a. Teşrih, Fenn-i Hayât-ı Nebâtât
- b. Tabakat, Nebatat
- c. Silvikültür, Ormancılık, Amenajman⁷³
- d. Hıfzıssıhha
- e. Madeniyat, Alâim-i Ceviyeye
- f. Topoğrafya ve İnşaat
- g. Kimya
- h. Kavânîn
- i. Resim
- j. Muamelât-ı Resmiye
- k. Fransızca

Bu dersler birçok muallim tarafından yürütölmüştür. Muallimlerin yanı sıra muallim muavinleri de mektepte yer almaya başlamıştır. Mütareke nedeniyle Almanca mektebin ders programından çıkarılmıştır.

Ağustos 1922’ye geldiğinde Ticaret ve Ziraat Nezareti, Orman Mekteb-i Âlisinin Bahçeköy’deki kendi binasına taşınması isteği doğrultusunda Dahiliye Nezareti ile yazışmalar yürütölmüştür. İngilizlerle birlikte oluşturulan komisyonlarla Rumlar için sağlanan binalar gezilerek taşınma işlemlerinin tamamlanması sağlanmıştır. Ancak mektep tam olarak tahliye edilememiştir. Dahiliye Nezareti ise bu konuda kararlı davranarak gerekirse jandarma zoruyla işlerin yürütölmesine karar vermiş olup böylelikle kısa süre içerisinde tahliye işlemleri tamamlanmıştır.⁷⁴ Diğer yandan ise aynı zamanlarda Orman Mekteb-i Âlisi için tasarruf ve ödenek meselesi problemi ortaya çıkmıştır. Ticaret ve Ziraat Nezareti tarafından yapılan değerlendirmelerde Orman Mekteb-i Âlisinin kapatılarak öğrencilerin Halkalı Ziraat Mekteb-i Âlisi’ne nakledilmesinin gereklilikleri üzerinde durulmuştur. Nezaret’e göre böylelikle hem tasarruf edilecekti hem de oluşturulan yeni kadrolarla dersler müştereken yapılarak daha iyi bir eğitim verilebilecekti. Orman Müdür-i Umumisi Bekir Bey bu duruma itiraz mahiyetinde bir muhtıra hazırlayarak mektebin müstakil yapısının korunmasını savunmuştur. Bekir Bey’in bu tutumu nedeniyle Orman Mekteb-i Âlisi eğitimine müstakil olarak devam

72 İÜ-C/OFA.

73 “Devlete ve kişilere ait ormanların, önceden hazırlanıp kabul edilmiş esaslara uygun olarak işletilmesi, doğal kaynakların işletilmesi.” Metin Sarıbaş, *Ormancılık Terimleri Sözlüğü* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2016) 41.

74 BCA, 272-0-0-11/16-62-10, 18 Eylül 1338 (18 Eylül 1922).

etmiştir.⁷⁵ Neticede Orman Mekteb-i Âlisi bütün zor şartlara rağmen 1918-1923 arasında 5 dönemde toplamda 58 mezun vermiştir.⁷⁶

Cumhuriyet Dönemi'nde Orman Mekteb-i Âlisi

İstanbul işgal altındayken 23 Nisan 1920'de Ankara'da Büyük Millet Meclisinin açılmasının üzerinden dört ay geçtikten sonra ormancılık eğitimi meselesi gündeme gelmiştir. Umûr-ı İktisadiye Vekaleti tarafından Büyük Millet Meclisi Riyasetine gönderilen bir yazıda ormanların yoğun bir şekilde tahribata uğramış olduğu bunun ise fen memuru eksikliğinden kaynaklandığı vurgulanmıştır. Vekaletе göre 163 kişilik fen memuru kadrosunda 59 kişi bulunduğundan ormanlara yönelik fenni usuller dairesinde çalışmalar yürütülememekteydi. Bu doğrultuda yapılan değerlendirmelerde Kastamonu'da 20 öğrenciyi kapsayan yatılı ve ücretsiz bir orman mektebi açılması gerektiği belirtilmiştir.⁷⁷ Hatta kısa süre içerisinde 16 maddeden oluşan "Orman Mektebi Nizamnamesi" de hazırlanmıştır. Ayrıca mektep için gerekli maaş ve masraf cetvelleri de düzenlenmiştir. Ancak bu düşünce dönemin şartlarında uygulanma fırsatı bulamamıştır.⁷⁸

Cumhuriyet'in ilanı ertesinde Orman Mekteb-i Âlisi eğitimine Sarıyer'de bulunan Yedi Sekiz Hasan Paşa konağında devam etmekteydi. Ormancılığa ilgi duyan ve ormancılık eğitimini yerinde görmek isteyen Kazım Karabekir Paşa 15 Kasım 1923'te mektebi ziyaret etmiştir.⁷⁹ Paşa'ya ormancılığa duyduğu ilgi ve muhabbet nedeniyle Orman Mekteb-i Âlisi tarafından Fahri Müderrislik unvanı tevcih edilerek bir şahadetname⁸⁰ takdim edilmiştir. Paşa, hem heyet-i talimiyeye hem de öğrencilere teşekkür ederek şu ifadeleri kullanmıştır:

"Meslektaşlarımla iftihar ederim. Ormanlar hakkında hissiyatımı arz edeyim. İnsanın bir iki ağaca bakarken ruhundan gülümsememesi kabil midir? Öyle zannediyorum ki herkes aynı hisle mütehasstir. Fakat bütün bunlara rağmen öyle yerlerimiz, öyle memleketlerimiz var ki tek ağaçtan bile mahrumdur. Ormansız memleket saçsız kız gibidir. Arkadaşlar! Ormansız yerlerde felâket-i arziye daimîdir. Ormanlar memleketlerin, beldelerin sıhhat ve feyz menbalarıdır. Fakat sevgili arkadaşlarım, biz maalesef orman ilmini bilmiyoruz. Bunu halka anlatacak sizsiniz. Bugün sizin aranızda bulunduğum için en şerefli dakikalarımı yaşıyorum. Arkadaşlar hepimizin gözlerinden öperim. Teklif ettiğiniz Fahri Müderrislik benim için ebedi bir şereftir."⁸¹

75 BOA, MV. 224/137, 11 Teşrinievvel 1338 (11 Ekim 1922). BOA, BEO. 4723/354175, 16 Teşrinievvel 1338 (16 Ekim 1922).

76 Kutluk, *Türkiye Ormancılığı*, 1:628-630

77 BCA, 30-10-0-0/183-261-1, 2 Eylül 1336 (2 Eylül 1920).

78 BCA, 30-18-1-1/2-40-13, 22 Mart 1337 (22 Mart 1921).

79 Erhan Kılıç, Kenan Ok, "Kazım Karabekir Paşa: Kurtuluş Savaşı'nı ormanlar sayesinde kazandık", *Ormancılık Araştırma Dergisi* 2 (2018), 125.

80 "İstihlâs harbinin mübcecel kumandanlarından Kazım Karabekir Paşa hazretlerinin ormancılığa gösterdikleri muhabbet ve alakaya binaen ormancılığın yegâne temsilcisi olan Orman Mektebi Âlisi Heyeti Tâlimiye ve Talebesi tarafından ortaya çıkan rica ve istihâm üzerine Fahri Muallim ve meslektaşlığı lütfen kabulüne bir nişaneyi şükran ve mefharet olmak üzere müşârtünileyh işbu şahadetnâme takdim kılınmıştır: Kılıç, Ok, "Kazım Karabekir Paşa," 128.

81 "Kazım Karabekir Paşa Orman Mekteb-i Âlisi'nde", *Tevhid-i Efkâr*, 2.

Resim 4. Kazım Karabekir Paşa, Orman Mekteb-i Âlisi Fahri Müderrislik Şahadetnamesi Kendisine Tevdi Edildikten Sonra Beyan-ı Teşekkür Ederken. (“Kazım Karabekir Paşa Orman Mekteb-i Âlisi’nde”, *Tevhid-i Efkâr*, 16 Teşrinisani 1339 (16 Kasım 1923), No: 860-3888, 2.)

Karabekir Paşa bu takdimin ardından mektebi gezmiş ve sonrasında yemeğe katılmıştır. Yemeğin ardından Orman Mekteb-i Âlisi öğrencilerinden Safvet Efendi ormancılığa yeterince önem verilmediğini ifade ederek bu konuda Paşa’nın yardımını istemiştir. Bunun üzerine hem ormancılık hem de ülkenin genel durumuyla alakalı bir nutuk çeken Paşa; “*İstihlâs Harbi’ni ormanlar sayesinde kazandık. Bu bir muammadır. Daha bir zaman muamma olarak kalsın, bunu âti halledecektir.*”⁸² şeklinde bir yorumda bulunmuştur. Paşa, daha sonrasında hatıra defterini doldurduktan sonra mektepten ayrılmıştır.

Orman Mekteb-i Âlisinin Bahçeköy’deki eski binasına taşınması bir süre sonra tekrardan gündeme gelmiştir. Ancak mektebin fiziki şartları pek de uygun değildi. 7 Aralık 1923’te bu binasını gören Kazım Karabekir Paşa şu serzenişte bulunmuştur: “*Eski süvari karakolu şimdi Orman Âli Mektebi (1) olacak. Bir müddet olmuş da. Ne orman yetişecek yer var, ne de muallim ailelerine ev. Halife Zincirlikuyu Köşkü’nü vermek istemiyormuş. Adnan Bey vasıtasıyla bir defa daha söylemeyi muvafık buldum.*”⁸³

82 “Kazım Karabekir Paşa Orman Mekteb-i Âlisi’nde”, *Tevhid-i Efkâr*, 2. Kazım Karabekir Paşa’nın bu ifadesinin üzerine bir düşünüş ve genel bir değerlendirme için bkz: Kılıç, Ok, “Kazım Karabekir Paşa: Kurtuluş Savaşı’nı ormanlar sayesinde kazandık”, s. 123-134.

83 Kazım Karabekir, *Günlükler*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2009), 2:893.

Resim 5. Kazım Karabekir Paşa, Orman Mekteb-i Âlisi Son Sınıf Talebesi İle Bir Arada, Kazım Karabekir Paşa'nın Yanındaki Zabıtlar, Müşarünileyhin Yaverleridir ("Kazım Karabekir Paşa Orman Mekteb-i Âlisinde", *Tevhid-i Efkâr*, 16 Teşrinisani 1339 (16 Kasım 1923), No: 860-3888, 2.)

Orman Mekteb-i Âlisi'nin Ayas Ağa Çiftliğine nakledilmesi düşünülmüşse de o tarihlerde henüz Halife olan Abdülmecid Efendi çiftliğin babası (Sultan Abdülaziz) tarafından inşa edildiğini ve burada ikamet etmeyi düşündüğünü ifade ettiğinden bir sonuç elde edilememiştir.⁸⁴ Halifeliğin kaldırılmasının ardından 19 Mayıs 1924'de konu tekrar gündeme geldiyse de Zincirlikuyu'daki köşkerin Dârüleytâm'a tahsis edildiği ayrıca Ayas Ağa Çiftliğinin de mektebe elverişli olmadığına yönelik bir kararname çıkarılmıştır.⁸⁵ Bu nedenle bir süre sonra mektep eskiden olduğu Bahçeköy'deki binasına taşınmıştır.

Orman Mekteb-i Âlisinde 1 Mart 1924'te gerçekleştirilen bir düzenlemeyle mektep müdürlüğü rektörlüğe dönüştürülmüştür. Mektebin ilk rektörü Mehmet Mithat Bey (Dağdemir) yaklaşık bir buçuk ay bu görevi yürütmüştür. Mithat Bey bu kısa sürede okulun kalkındırılması ve yenilenmesi için çalışmalar gerçekleştirmiştir. Belgrad Ormanı, Orman Mekteb-i Âlisine devredilmiş olup bu doğrultuda fidanlık kurulması, tohumevi inşası, çevrenin ağaçlandırılması, laboratuvar ve kitaplığın zenginleştirilmesi faaliyetleri yürütülmüştür. Mithat Bey sonrasında 21 Nisan'da Ahmet Emin Bey, mektebe rektör olarak atanmışsa da bu görevi sadece 25 gün sürdürmüştür. O'nun yerine ise 17 Mayıs'ta İbrahim Neşet (Ozansoy) mektep rektörlüğüne atanmıştır.⁸⁶

84 BOA, HR. İM. 21/149, 3 Teşrinievvel 1339 (3 Ekim 1923).

85 BCA, 30-18-1-1/9-26-19, 19 Mayıs 1340 (19 Mayıs 1924).

86 Halil Kutluk, "Ormancı Yetiştiren Okulların Müdür ve Rektörleri (2)", *Teknik Haberler Bülteni* 43 (1972), 250-

Resim 6. Cumhuriyet'in İlk Orman Mühendisleri⁸⁷, Bu Sene 12 Efendi Şahadetname Almaya Muvaffak Olmuştur. Sağdan itibaren oturanlar: Fehmi, Vefaeddin, Necmeddin, Fahri, Rezvan. Ayaktakiler: Muharrem, Selim, Fehmi, Avni, Nazım, Ferid, Talat. ("Cumhuriyet'in İlk Orman Mühendisleri", *Cumhuriyet*, 20 Temmuz 1340 (20 Temmuz 1924), No: 72, 1)

Orman Mekteb-i Âlisi 10 hektarlık araziye sahip olması sayesinde 2 hektarlık alanda orman fidanlığı, 2 hektarlık kısımda botanik bahçesi, 4 hektarlık kısımda ise tatbikat meşcereleri meydana getirilmiştir. Ayrıca arazinin bir miktarıyla da öğrenciler için spor alanı düzenlenmiştir. Belgrad Ormanı'nın işlevsel bir uygulama ormanı haline getirilmesi için yoğun çaba harcanmıştır. 1925'te mektep için iyi miktarda bir ödeneğin ayrılmasıyla laboratuvar, öğretim araç ve gereçleri ile okul için çeşitli cihazlar temin edilmiştir. Bundan sonraki süreçte sağlanan düzenli ödenekler sayesinde okulda kimya, botanik, bitki hastalıkları, zooloji ve entomoloji, jeoloji, topografya, orman amenajmanı, silvikültür laboratuvarı ile meteoroloji istasyonu kurulmuştur.⁸⁸

254. BCA, 30-18-1-1/11-56-312, Teşrinisani 1340 (12 Kasım 1924).

87 1924 yılında Orman Mekteb-i Âlisi Mezunları Cemiyeti kurulmuştur. Cemiyet 1929'dan itibaren daha organize şekilde hareket ederek düzenli olarak kongrelerini yapmışlardır. Cemiyetin ismi 1930'da Türkiye Ormancılar Cemiyeti olarak değiştirilmiş olup nizamnamesi ise yeniden düzenlenmiştir. "Ormancılar Kongresi Dün Toplandı", *Cumhuriyet*, 16 Mart 1929, No: 1743, 1. "Ormancılarımızın Senelik Kongresi", *Vakit*, 16 Mart 1929, No: 4019, 4. "Türkiye Ormancılar Cemiyeti Kongresi Toplandı", *Milliyet*, 13 Mayıs 1930, 4. "Ormancılar Cemiyeti Kongresi", *Cumhuriyet*, 13 Mayıs 1930, No: 2159, 2.

88 İsmail Eraslan, *Türkiye'de Ormancılık Öğretim ve Eğitim Kurumlarının Tarihsel Gelişimi*, (İstanbul: Ormancılık Eğitim ve Kültür Vakfı, 1989), 77-78.

Resim 7. Cumhuriyet Fen Ordusunun Yeni Zabıtları, Orman Mekteb-i Âlisi'nden Çıkan Genç Orman Mühendislerimiz ("Cumhuriyet Fen Ordusunun Yeni Zabıtları", *Cumhuriyet*, 9 Temmuz 1926, No: 777, 2.)

1925 yılında Tarım Bakanlığı tarafından Türkiye'de teknik danışman olarak Fransız orman mühendisi Paul Joseph Saby⁸⁹ istihdam edilmiştir. Saby, Belgrad Ormanı hakkında oldukça detaylı raporlar hazırlayarak bölgede yapılacak işler hakkında da önemli önerilerde bulunmuştur.⁹⁰ Saby, özellikle 28 Ekim 1925, 3 Mart 1926 ve 15, 16 Haziran 1926'da hazırladığı raporlarında Orman Mekteb-i Âlisine yönelik birçok değerlendirme ve eleştiride bulunmuştur. O'na göre Orman Mekteb-i Âlisinde acilen ıslahat gerçekleştirilmeliydi. Saby'nin raporlarında Orman Mekteb-i Âlisine yönelik üzerinde önemle durduğu noktalar şu şekilde ifade edilebilir:⁹¹

1. Âli seviyede bir mektep için öğrencilerin çok genç olduğu,
2. Mektebe kabulde öğrencilerin ön bilgilerinin yetersizliği,
3. Mektepte eşya, malzeme, iaşe vb. gibi eksikliklerin bulunduğu,
4. Derslerin çoğunun teorik olduğu, uygulamalı derslerin daha fazla olması gerektiği,
5. Ormanlık ilminin ezbere⁹² dayalı olarak yürütülmesinin bir an önce bırakılarak

89 Paul Joseph Saby, 1909 yılında Nancy Orman Okulundan mezun olarak Fransa ve Cezayir ormancılık örgütünde çalışmıştır. 1925'te Tarım Bakanlığında teknik danışman olarak görevlendirilmek amacıyla Türkiye'ye davet edilmiştir. Saby, Türkiye'de bir yıl boyunca kalarak ormancılıkla ilgili olarak çeşitli raporlar hazırlamıştır. Daha sonrasında Fransız ormancılığında aktif görev yapmış ve 1942'de emekli olmuştur. Metin Özdenmez, Abdi Ekizoğlu, "Cumhuriyet Dönemi Ormancılığında Katkısı Olan Yabancı Uzmanlar", *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* 1-2 (1944), 13-14.

90 Erhan Kılıç, "Uzman Raporlarında Belgrad Ormanı", *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* 2 (2022), 147.

91 Paul Joseph Saby, "Mütehasıs Mösyö Saby'nin Raporları", *Ziraat Vekaleti Mütehasıs Raporları, Orman Kısmı*, (İstanbul: Milli Matbaa, 1927), 343-385.

92 "Vazifeleri günlük dersleri ezberden okumaktan başka mesai istilzam etmemektedir. İdaresi uhdelere teslim olunan

- öğrencilere her daim sahada eğitim verilmesi,
6. Öğrencilere Fransa, Almanya, Avusturya başta olmak üzere diğer ülkelerin ormancılık usullerinden bahsedilmesine rağmen bunların da uygulamalı olarak tatbik edilmediği,
 7. Öğrencilere ormancılıkla ilgili aletlerin eğitim sırasında tanıtıldığı ancak bunların bire bir uygulanmadığından istenilen neticenin elde edilemediği,
 8. Mektepte derslerde kullanılan kitapların yabancı eserlerin Türkçeye tercümesiyle sınırlı kaldığı,
 9. Mektepteki muallimler aynı zamanda başka mekteplerde ders verdiğinden istenilen verimin alınamadığı,
 10. Muallimlerin sayısının fazla olduğu halbuki yetkin muallimler tarafından bazı derslerin birlikte yürütülmesiyle daha çok fayda sağlanacağı,
 11. Öğrencilerin mezuniyet sonrasında başarı sırasına göre istihdam edilmelerinin gerektiđi⁹³ böylelikle derslere ilginin artacağı.

Saby, ayrıntılı olarak izah ettiği bütün bu hususların yanı sıra öğrencilere yönelik gerçekleştirilecek olan saha araştırma seyahatlerinde yıllara göre belirli bir planlama yapılması gerektiğini belirtmiştir. O'na göre ilk sene sonunda uygulamalı fen bilimleri ve bunların ağaçlandırmayla olan ilişkisi, ikinci sene topoğrafya ve yol inşası, üçüncü sene ise amenajman uygulamalarının yürütülmesi gerekliydi. Yaz mevsiminde gerçekleştirilecek olan teknik orman araştırmaları için Eskişehir, İzmit, Bolu ve Antalya bölgelerini önermiştir. Böylelikle öğrencilerin hem uygulama bilgisi artacağı hem de orman ekosistemi ile daha yakından ilgileneceklerdi.⁹⁴

-
- ormanların vaziyet-i hazıraları hakkında malumat, kat' olunacak ağaçların damgalanması, haritaların çizilmesi, mesail-i muhtelifi hakkında raporlar ihzarı gibi mesai kendilerinden beklenilmektedir. Ormanları müteaddit fen memurlar refakatinde dolaşırken bunların kendi ormanları dahilindeki ağaçlardan pek azını nebatat nokta-i nazarından tanıdıklarını müşahade eyledim. Tabiat ve kıymet-i türâb hakkında en iyi bir miyar olan şecerât hakkında malumatları kâfi değildir. Mektepte tabiatıyla bu efendilere nebatat tedris olundu, nebatatın Türkçe vilayetince isimleri öğretildi fakat maalesef ormanda bu nebatat talebeye irae olunmadığından işte bugünkü fen memurları bir gün işittikleri, öğrendikleri ve ezberleyip söyledikleri bütün nebatat isimlerini bildikleri halde bunlardan istifade etmeye muktedir değildiler ve mektepte topladıkları bu hayati malumatta zihinlerinden tedricen, müdür tarafından talep olunan meşâğil-i yevmi ile tamamen silinip gitmektedir". Saby, "Mütehasıs Mösyö Saby'nin Raporları", 382.
- 93 "Talebeler mektepteki zaman-ı tedrisleri zarfında ihraz eyledikleri numaralara nazaran tasnif olunduklarından, birinciliği ihraz eden efendinin kendisine işbu münhal memuriyetlerden en muvafik geleni intihab etmek hakkına maliktir. Müteakiben derece, derece talebeler kendilerine muvafik gelen memuriyeti intihab ederek sınıfta sonuncu kalan son memuriyeti almak mecburiyetinde kalır. Mamefih 2 sene zarfında tamam numara 20 olduğuna nazaran 15 vasati numara ihraz eyleyen bir efendi mektebi ikmal eyleyemez birinci sınıf muhafaza-i umumi unvanını ihraz eyley ki Türkiye'de birinci sınıf fen memurininin muadildir. Alelumum her sene 1 ile 2 efendi işbu vasati 15 numarayı ihraz eyleyebilir. Bu usul talebeler arasında iyi bir memuriyet elde etmek veyahut birinci sınıf fen memuru olmak hevesini tahrik ve derse olan dikkatini tezyid ettiğinden derslerin dikkatle takip olunmasına çok yardım etmektedir". Saby, "Mütehasıs Mösyö Saby'nin Raporları", 385.
- 94 "Talebeler mevsimin iyi aylarını ormanlarda tetkikat ve tettebuât ile geçirecekleri, kendilerine irae olunacak mübahisle alakadar olacaklar, ot, böcek koleksiyonları yapacaklar, ormanların haritalarını amenajmanlarını tespit eyleyeceklerdir. Bundan maada meslekleri olan ormancılıkla alakaları inkişaf edecek ormanları tanyacaklardır". Saby, "Mütehasıs Mösyö Saby'nin Raporları", 384.

Saby'nin raporu mektep idaresinde önemli etki yaratmıştır. Bu raporlara paralel olarak 1926'da istihdam edilen bir başka uzman olan Alman Robert Bernhard⁹⁵ da çeşitli raporlar hazırlamıştır. Bernhard, 26 Mayıs 1926'da Ankara'dan İstanbul Büyükdere'ye hareket ederek 10 Haziran'a kadar bu bölgede çalışmalar yürütmüştür. Bernhard da Saby gibi hem Belgrad Ormanı hem de Orman Mekteb-i Âlisi ile ilgili raporlarını sunmuştur. Bernhard, Orman Mekteb-i Âlisine yönelik hazırladığı raporunda gözlem, değerlendirme ve önerilerinin yanı sıra Saby'nin raporunu da şerh etmiştir. Bernhard raporunda öncelikle Saby'nin üzerinde durduğu mektebe kabul edilen öğrencilerin yaşlarının küçük olduğu meselesine açıklık getirmiştir. Bernhard, mektepteki yaş durumunun Almanya'daki Darülfünun öğrencilerine denk olduğunu bu nedenle de bu durumla ilgili herhangi bir sakınca olmadığını belirtmiştir.⁹⁶O, Orman Mekteb-i Âlisine kaydolan öğrencilerin⁹⁷ eğitimlerinin yetersiz olduğunu ifade etse de bunun Türkiye dahilindeki bütün mekteplerde aynı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Türkiye'de yılda ancak 20 lise mezunu olduğunun göz önüne alındığında Orman Mekteb-i Âlisine lise mezunu olarak kayıt yaptıran 3 kişinin yüksek bir miktar olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle de mektep mezunu sayısının yetersiz olmasının sebebi ormancılık mesleğinin tanınmamasından kaynaklı olmayıp eğitim sisteminin çıkmazları nedeniyle olduğu belirtilmiştir. Bernhard'a göre iyi eğitim görmüş olan Türk gençlerinin yıllar süren savaşlar dolayısıyla sayılarının azalması ve ailelerin ekonomik durumlarının yetersizliği en büyük sıkıntılardandı. Bunların yanı sıra orman memuruna olan acil ihtiyaç nedeniyle 11 sene yerine 8 senelik eğitimi tamamlayan öğrencilerin alınması sayesinde mektebe kayıt yaptıran sayısında bir nebze de olsa artış gerçekleştirilmişti. Ancak Bernhard, mektebe giriş şartlarının düşürülmesi düşüncesine karşı olduğunu da ifade etmiştir.⁹⁸

95 Robert Bernhad, 1862'de Almanya'nın Tharandt şehrinde doğmuş ve Tharandt Orman Akademisi'nde eğitim almıştır. Almanya'da devlet ve özel orman işletmeleri görevinde bulunduktan sonra Prusya'da Orman Genel Müdürlüğü yapmıştır. Ayrıca Tharandt Yüksek Orman Okulu'nda Silvikültür ve Amenajman dersleri vermiştir. Bernhard, Tarım Bakanlığı'nda danışman olarak görev yapmak amacıyla 1926'dan itibaren belirli aralıklarla Türkiye'de bulunmuştur. Hazırladığı raporlar, konferanslar, yasa tasarıları ve verdiği derslerle Türk ormancılığına önemli hizmetlerde bulunmuştur. Bernhard 31 Mart 1943 tarihinde vefat etmiştir. Özdenmez, Ekizoğlu, "Cumhuriyet Dönemi Ormancılığında Katkısı Olan Yabancı Uzmanlar", 14,15.

96 "Mektebe ihzar olunan cetvele nazaran mektebin birinci sınıfındaki talebenin vasatı sinleri 20, (bu sınıf 18-25 arasında) 25 talebeyi ihtiva etmektedir. İkinci sınıfın 21, (Bu sınıf 18-26 yaşında) 11 talebe ihtiva etmektedir. Üçüncü sınıfın 22, (bu sınıf 19-28 yaşında) 117 talebe ihtiva etmektedir. Binaenaleyh talebelerin sini Alman, Darülfünunlarına devam eyleyen talebe sinine mâkis olup Mösyö Saby'nin 35 numaralı raporunda yazdığı vecihle 16 ile 20 yaşında oldukları hakikat karin değildir". Robert Bernhard, "Büyükdere Orman Mektebi", *Ziraat Vekaleti Mütahassis Raporları, Orman Kısmı*, (İstanbul: Milli Matbaa, 1927), 257.

97 "Her ne kadar diğer mekâtib-i âliyye misilli Orman Mekteb-i Âlisi'nde lazım gelen malumat-ı evveliyeye talep olunmakta ise de mevcut 53 talebeden ancak 1. Sınıftan 3 efendi (11) senelik lise tahsilini ikmal eylemiş ve diğer 3 efendi lisenin 11. Sınıfına kadar lisede bila-ikmal tahsil etmişler, 10. Sınıfa kadar 2 efendi, 9. Sınıfına kadar 25 efendi, 8. Sınıfa kadar 12 efendi, mütebaki 7 efendi de liseden gayr-ı tahsil-i evvelilerini iktisab etmişlerdir. Lisenin yalnız 7 senesine kadar tahsil eylemiş talebe mevcut değildir. Filhakika talebenin tahsil-i evvelilerindeki bu noksanıyet şayan-ı kayd olub Mösyö Saby tarafından da raporunda bildirdiği vecihle bu hadise Büyükdere mevkiinde ilk sene-i tedrisiye zarfında talebenin ulûm hakkında malûmât-ı umûmiyelerinin tezyidine sarf olunmasına ve bu suretle de ormancılığa dair tahsilden bir sene gaib edilmesine sâik olmaktadır. İşbu noksanın önüne geçilmeğe uğraşılmalıdır". Bernhard, "Büyükdere Orman Mektebi", 257.

98 Bernhard, "Büyükdere Orman Mektebi", 258.

Bernhard, mektepte orman mühendisliği, orman kavânîni (kanunları) ve hayvanat muallimleri hariç diğer bütün muallimlerle karşılıklı olarak görüşmüştür. Muallimlerle ilgili olarak Saby'nin olumsuz görüşlerine de katılmadığını belirtmiştir. Bernhard, muallimlerden Orman Tesisi Amenajman Muallimi Rektör Neşet Bey⁹⁹, Orman İktisadiyatı Muallimi Esad Muhlis¹⁰⁰, Silvikültür Muallimi Doktor Tevfik Ali¹⁰¹ Beylerle yaptığı görüşmelerden oldukça memnun kalarak bilgi seviyelerinin gayet iyi olduğunu ifade etmiştir. Mektepte bütün muallimler İstanbul'da ikamet etmekte olup ders günlerinde mektebe gelmekteydiler. Aslında bu durum muallimlerin ailevi sebepleri, eş zamanlı olarak başka mekteplerde derslere girmesi¹⁰² ve kalacak yer sıkıntısından kaynaklanmaktaydı. Bernhard bu sıkıntıların bir nebze de olsa azaltılabilmesi adına Bahçeköy'de bir mesken tedarik edilmesinin faydalı olacağını savunmuştur. Saby'nin muallim sayısının fazla olduğu görüşüne karşı Bernhard yeterli olduğunu ifade etmiştir.¹⁰³ Bernhard, mektepteki uygulamalı eğitime yönelik gözlemleri sonrasında şu yorumlarda bulunmuştur:

“Bizzat mektebde bulunduğum 2 gün zarfında rektörün talebelere ormanda tatbiki vezaif ita eylediğini gördüm. Bundan maada mektepte talebe tarafından Belgrad ormanından bir kısmının kartografyasının yapılmış olduğunu gördüm. İstasyon mahallerini bizzat ormanda ben gördüm. Geçen sene talebenin ormanda tatbikat esnasında geceleri kaldıkları çadır mahallide bendenize irae olunmuştur. Doktor Tevfik Ali Bey talebesiyle birlikte Belgrad Ormanı'nda ormancılık ve avcılığa dair turlar tertip eylemektedir. Ormanın teşekkülü itibarıyla bir vahdet arz eylediği gayr-ı kabil-i inkâr olduğundan bir çok defa ziyaretten sonra orman talebeye yeni bir şey öğretmen hususunda istifade arz eyleyemez. Arboretum nebatat bahçesi yerine kaim olmak üzere Beykoz parkındaki gezintiler tertip olunmuştur. Çam ormanları, hızarhaneler ve buna mümasil müessesatı ziyaret etmek için vaziyet-i maliye müsait değildir. Bu gibi teşebbüsat gerek mektep idaresinin ve gerekse talebenin vaziyet-i maliyeleriyle kabil-i telif değildir. Fidanlıkta nebatat bahçesinde talebeler çalışmaktadırlar.”¹⁰⁴

99 “Rektör Neşet Bey ecnebi ormancılık ilmi hakkında kendi kendine yetişmiş bir ilmim adamı olarak yad edebiliriz”. Bernhard, “Büyükdere Orman Mektebi”, 260.

100 “Kelimenin bütün manasıyla bir hayat adamı olup keskin zekâsı sürat intikali ve her şey hakkında suhûletle karar verebilmesiyle temâyüz eden ve binaenaleyh orman siyaseti ulûmu için yaratılmış bir şahsiyet intibamı bırakmıştır”. Bernhard, “Büyükdere Orman Mektebi”, 260.

101 “Kendisinin 1923 senesi orman ve avcılık risalesinin mart nüshasında “Kanik Mikorizi” hakkında intişar eden makalesi tealisinin Alman Orman İlimleri arasında pek büyük takdire mazhar olduğunu kayd eylemekliğim kafidir. Tevfik Ali Bey'in Freiburg'da Doktor Weber nezdindeki tahsil ve tetkikatı neticesi olarak doktorluk unvanını iktisab eylesini temin eyleyen kayın-çam mahlut meşçere mevzulu tezek imtidadından ibaret olan bir tez kaleme almıştır ki eğer o sırada Alman Darülfünunlarında tensikata mecburiyet his olunmamış olsa idi işbu tetkik ilmi kendisine Alman mekatib-i aliyyesinde muallimlik mevkiî temin eyleyecek bir mahiyette idi. 4 sômestr nihayetinde 7 Haziran tarihinde ita eylemiş olduğu ormancılık, silvikültür hakkındaki şifahi imtihanında bizzat mümeyyiz olarak bulunmuş ve kendilerini daha o zamandan taktir eylemiş idim”. Bernhard, “Büyükdere Orman Mektebi”, 260.

102 “Muallimlerden bir kısmı mesela Doktor Tevfik Ali Bey Ziraat Mekteb-i Âlisi'nde nebatat, Hamid Bey Darülfünun'da tabakat dersleri vermekteler. Sadettin Bey, Münim Bey, Naki Bey, Tabip, Avukat, Kimyager olarak İstanbul'da çalışmakta olup Büyükdere'de fazla-i memuriyet olarak muallimlik eylemektedirler”. Bernhard, “Büyükdere Orman Mektebi”, 261.

103 Bernhard, “Büyükdere Orman Mektebi”, 261.

104 Bernhard, “Büyükdere Orman Mektebi”, 262.

Bernhard, her sömestr sonunda mektepte imtihan yapılmasının iyi sonuçlar vermediği görüşünü paylaşmıştır. O'na göre bu kadar fazla imtihan yapılması âli seviyedeki bir mektebin karakterine uymamaktaydı. Hatta bu durum nedeniyle öğrenciler arasında bilgi farkları bulunduğunu ve ders notlarının kelime kelime ezberlendiğini ifade etmiştir. Ancak buna rağmen öğrencilerin bilgi seviyelerinin iyi olduğu belirtilmiştir. Bernhard, ormancılığa yönelik Türkçe ders kitapları olmadığından öğrencilerin yabancı dil bilmelerinin gerekliliğine de değinmiştir.¹⁰⁵

Bernhard, mektepteki mesai odalarının yetersiz olduğunu belirtmiş ve gerekli düzenlemelerin yapılmasına yönelik görüş bildirmiştir. Mektebin iaşesini “*yemekler kâfi, mükemmel ve mütenevvi*” olarak değerlendirmiştir. Öğrenci elbiseleri ıslahının ise muallimlerin arzularından biri olduğundan bahsedilmiştir. Saby, mektep için yaptığı değerlendirmede harcanan masrafların yüksekliğini eleştirmişse de Bernhard bu konudaki masrafları tenkit etmenin doğru olmayacağını vurgulamıştır. Bir başka mesele olan ödeneğin plansız olarak harcanması konusunda ise sorumluluğun maliye idaresine ait olduğundan mektep idaresine sorumluluk yüklenemeyeceği izah edilmiştir. Saby'nin, Orman Mekteb-i Âlisinin orta orman mektebine dönüştürülmesi görüşüne karşı Bernhard mektebin ıslah edilerek âli seviyede eğitime devam etmesi gerektiğini savunmuştur. Bernhard, durumun mümkün olduğu taktirde Orman Mekteb-i Âlisine ek olarak bir orta orman mektebinin kurulmasına uğraşılmasının daha uygun olacağını belirtmiştir.¹⁰⁶ Bernhard bütün bu değerlendirmelerin ardından şu önerilerde bulunmuştur:¹⁰⁷

1. Öğrencilere verilen derslerin genişletilmesi ve yeni dersler eklenmesi,
2. Almancanın öğrencilere öğretilmesi ve Alman eserlerinin Türkçeye çevrilmesi,
3. Lise mezunlarının mektebe alınması ve eğitim süresinin 4 yıla çıkarılması,
4. Orman Mekteb-i Âlisini başarıyla tamamlayanların bir kısmının özellikle uygulamalı eğitim almak üzere Almanya, Avusturya ve İsviçre gibi ülkelere gönderilmesi,
5. Muallimlere saha araştırmaları yapmak üzere gerekli kolaylıkların gösterilmesi,
6. Muallimlerin Orman Mekteb-i Âlisi haricinde başka bir mesaiye vakit harcamamaları, mektebe yakın bir yerde kendilerine mesken sağlanması ve maaşlarının yükseltilmesi,
7. Acilen iyi eğitilmiş olan birkaç kişinin (Esad Muhlis ve Tevfik Ali Bey kastedilmektedir) maaşlarının yükseltilmesi,
8. Orta orman mektebinin kurulması.

Saby ve Bernhard gibi iki önemli uzmanın raporları sonrasında Orman Mekteb-i Âlisinde reform yapılması kaçınılmaz olmuştur. 1927 yılı içerisinde mektep Maarif Vekaleti

105 Bernhard, “Büyükdere Orman Mektebi”, 263.

106 Bernhard, “Büyükdere Orman Mektebi”, 265-266

107 Bernhard, “Büyükdere Orman Mektebi”, 267-269.

tarafından orta mektep olarak addedilmişse de Rektör Neşet Bey tarafından yapılan itirazlar sonucunda mektep yüksek ihtisas mektebi olarak kabul edilmiştir. Mektebe kayıt ve kabul şartlarında da değişikliğe gidilerek bu doğrultuda lise mezunu veya bu dereceli okullardan mezun olanların alınması kararlaştırılmıştır. Ayrıca Tablo 6’da görüldüğü üzere mektebin ders programı da genişletilmiştir. Her dönem uygulamalı eğitime yer verilmesi ve derslerin sayısının artırılması oldukça önemli gelişmelerdir.¹⁰⁸

Tablo 6. Orman Mekteb-i Âlisi Ders Programı					
1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf	
1.Dönem		1. Dönem		1. Dönem	
Dersler	Saat	Dersler	Saat	Dersler	Saat
Ormancılık Mebâdisi	2	İlm-i Turâb ve Mevki-i Tabiiye	2	Emrâz-ı Nebatiye	2
Nebatat (Tavsif ve Teşrih)	3	İlm-i İktisad (Nazari)	2	Silvikültür	3
Hayvanat (Teşrih)	2	Orman Mühendisliği (Sularla Nakliyat ve Hızarcılık)	2	İntifâ	2
Kimya-i Gayr-ı Uzvî	2	Tasnif-i Nebatat (Kriptogam ve Fanerogam)	2	Amenajman	3
Topografya (Usul-i Mesâha)	2	Avcılık ve Balıkçılık	2	Orman Siyaseti	3
Madeniyat ve Mebhas-ı Ahcâr	2	İklim, Kimya-i Tahlili ve Zirai	2	Orman Kıymet-i Hesabiyesi	2
Almanca	3	Topoğrafya	2	Hukuk	2
Hendese-i Resmiye	1	Almanca	3	Almanca	3
Tatbikati Dersler		Tatbikati Dersler ^{109a}		Tatbikati Dersler ^{110b}	
Nebatat ^{111c}	2	İlm-i Türâb	2	İntifa	2
Hayvanat	2	Tasnif	2	Emraz	2
Kimya	2	Mühendislik	2	Kanun	2
Madeniyat	2	Kimya	2		
2. Dönem		2. Dönem		2. Dönem	
Fizyoloji Nebatı	2	Silvikültür	3	Silvikültür ve Tatbikatı	3
Tasnif-i Hayvanat	2	Amenajman (Nazari)	3	Amenajman İşletme Tatbikatı	4
Topografya	2	Takib ve Mesaha-i Eşcar	2	Teknoloji	3
Jeoloji Müstehasat	2	Ormancılık Nebatı	2	Emr-i Muhafaza	2
Kimya-i Uzvî ^{112d}	2	Orman Yolları	1	Muamelat-ı İdariye ve Tatbikatı	2
Makine	2	Haşerat	2	Almanca	
Alâim-i Cevviye	2	İktisad-ı Mîlel	2		

108 BCA, 180-9-0-0/77-379-10, 23 Kasım 1927. BCA, 180-9-0-0 / 77-379-12, 4 Ekim 1927.

109 ^a Perşembe günü öğleye kadar avcılık ve silah.

110 ^b Perşembe günü öğleye kadar silvikültür, amenajman.

111 ^c Perşembe günü öğleye kadar.

112 ^d Ormancılıkta en mühim mebahis.

Almanca	3	Almanca	2		
		Hukuk	2		
		Topoğrafya	2		
Tatbikati Dersler		Tatbikati Dersler ^{113e}		Tatbikati Dersler ^{114f}	
Hayvanat	2	Haşerat	2	Emr-i Muhafaza	2
Kimya	2	Takib	2	Amenajman Tatbikati	4
Fizyoloji	2	Kanun		Muamelat-ı İdariye	2
Hayvanat ^{115g}	2				

Orman Mekteb-i Âlisinden mezun olanlara 1929 yılına kadar diplomada Orman Fen Memuru unvanı verilirken bu tarihten itibaren Orman Mühendisi unvanı verilmiştir.¹¹⁶ Tablo 7’de 1929 yılında mektepte görevli kişiler ve aldıkları ücretlere yer verilmiştir.

Derece	Memuriyet	Görevli Sayısı	Maaş (Lira)
15	Dahiliye Müdürü	1	20
15	Muhasebe Memuru ve Mutemed	1	20
18	Ayniyat Memuru	1	14
18	Muit	1	14
18	Eczacı	1	14
20	Fidan Memuru	1	10
10	Müderriş	3	40
11	Müderriş	3	35
13	Muallim	3	25
15	Muallim	3	20
15	Asistan	3	20

Orman Mekteb-i Âlisi Rektörü olan Neşet Bey’in Haziran 1929’da vefat etmesi üzerine Mazhar Bey (Diker) Rektör olarak atanmıştır.¹¹⁸ Dilde sadeleşmenin de etkisiyle 1930 yılından itibaren mektebin ismi Yüksek Orman Mektebi olarak değiştirilmiş olup kayıt ve kabul şartları daha kapsamlı hale gelmiştir.¹¹⁹ Yine bu tarihten itibaren öğretim ve akademik

113 ° Perşembe günü öğleye kadar silvikültür.

114 † Perşembe günü öğleye kadar silvikültür.

115 § Perşembe günü öğleye kadar.

116 Metin Özdönmez, Abdi Ekizoğlu, “Türkiye’de Ormanlık Yüksek Öğretiminin Başlangıcından Bu Yana Mezunlara Verilen Unvanlar ve Diplomalara”, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* 1-2-3-4 (1996), 47. “Orman Mühendisleri”, *Milliyet*, 12 Ağustos 1929, No: 1256, 3.

117 *Resmî Gazete*, 30 Haziran 1929, 7736.

118 Halil Kutluk, “Ormancı Yetiştiren Mekteplerin Müdür ve Rektörleri”, *Türk Ormanlığı Yüzüncü Tedris Yılına Giderken (1857-1957)*, (Ankara: Türkiye Ormancılar Cemiyeti, 1957), 234.

119 *Cumhuriyet*, 17 Temmuz 1930, No: 2224, 6., *Milliyet*, 20 Temmuz 1930, No: 1594, 8., *Akşam*, 24 Temmuz 1930, 8.

çalışmalar daha da artmaya başlamış olup iyi nitelikte öğrenci alınması için basın başta olmak üzere önemli propaganda faaliyetleri yürütülmüştür. Ayrıca mektep için yeni laboratuvar, öğretim malzemesi ve uygulama alanları sağlanmıştır.¹²⁰

**Yüksek Orman mektebi
rektörlüğünden:**

İstanbul'un en güzel mahallindedir. Boğaziçinde Büyükdere Bahçe köyündedir. İstanbul halkının tenezzüh ve eğlence mahalli ve her biri birer mimarî abidesi olan meşhur bentler yakınında ve Belgrat ormanları civarındadır.

Tahsil müddeti üç senedir. Leyli ve meccanîdir. Talebenin her türlü ihtiyacı temin edilir. Mektebi ikmal edenler "orman mühendisi,, diploması alırlar.

Orman mühendisi olmak için

Yüksek orman mektebine girebilmek için taliplerin 1/Tesrinievvel/ 1930 tarihine kadar İstanbul Büyükdere Bahçe köyünde mektep Rektörlüğüne yahut Vilâyet Orman müdürlüklerine müracaat ederek evrakını ibraz ile muamelelerini ikmal etmeleri lâzımdır.

Yüksek orman mektebinin kayıt ve kabul şartları

- 1 — Taliplerin Türkiye Cumhuriyeti tabaasından olmaları ve
- 2 — Yaşlarının 18 den aşağı 25 den yukarı olmaması
- 3 — Tam devreli lise mezunu olmak, yahut o derece tahsilde bulunduğu Maarif Vekâletince tasdikli lise ve muadili şahadetneme ve
- 4 — İyi ahlaklı olduğu ve hiç bir günâ cezası müstelzim e'fal ve harekâtta bulunmadığını beyan eden ve mahalli zabıtasınca tasdikli olan ihtiyar hey'eti mazbatasına ve
- 5 — Her türlü hastalıktan salim ve bilhassa kuvvei sem'îye, basariye ve lisaniyesi tam ve diğer noksanlardan beri ve gezip yürümeye, süvariliğe mütehammil olduğunu müş'ir tabip raporuna inalık olmaları lâzımdır.
- 6 — Taliper Yüksek orman mektebi rektörlüğüne yazdıkları bir istidaya en son mektep şahadetnamesini, sıhhat raporunu, aşî şahadetnamesini, hüsnühal mazbatasını hüviyet cüzdanını rapeterek bizzat mektebe ve ya vilâyet orman müdürlüklerine müracaat ederler.
- 7 — Mektebe kaydolunduktan sonra, mektebe dahil olmak için olbaptaki şartlarına tevfiikan Noterlikten tasdikli kefalet sendi vermek lâzımdır.
- 8 — Tasradan gelecek talebenin yol masarifi kayıt ve kabul olunduktan sonra mektepçe tesviye edilecek ve derslere başlayınca kadar yemek ve yatmaları mektepçe temin edilecektir.

Resim 8. Yüksek Orman Mektebine Kayıt ve Kabul İlanı (*Cumhuriyet*, 17 Temmuz 1930, No: 2224, 6., *Milliyet*, 20 Temmuz 1930, No: 1594, 8., *Akşam*, 24 Temmuz 1930, 8.)

Mühendis sayısı yetersiz olduğundan Temmuz 1930'da Yüksek Orman Mektebine ek olarak bir de orman mühendis muavini yetiştirmek amacıyla orta dereceli bir mektep açılacağı haberleri basında yer almaya başlamıştır.¹²¹ Eylül ayından itibaren orta mektep mezunlarının alınacağı Orman Ameliyat Mektebine¹²² kayıt ve kabul şartları gazetelere ilan olarak verilmiştir.

120 İsmail Eraslan, "Türkiye'de Ormanlık Yüksek Öğretim ve Eğitiminin Gösterdiği Tarihsel Gelişim (1857-1948)", *Türkiye'de Ormanlık Eğitimi Semineri (22-23 Aralık 1987) Tebliğler*, (İstanbul: Orman Genel Müdürlüğü Eğitim Dairesi Başkanlığı, 1988), 19.

121 *Milliyet*, 13 Temmuz 1930, No: 1587, 3.

122 Orman Ameliyat Mektepleri ilk olarak 1915'te Hendek'te 1917'de ise İshahiye'de açılmıştır. Detaylı bilgi için bkz: Ümüt Akagündüz, Ahmet Nizamoğlu, "Osmanlı Devleti'nde Ormanlık Eğitiminin Değişen Boyutları ve Orman Ameliyat Mektepleri", *Atatürk Yolu Dergisi* 69 (2021), 1-24.

Orman mühendis muavini

Yetiştirmek üzere **Orman ameliyat mektebi** açılmıştır. Leyh ve meccanidir. Tahsil müddeti üç senedir. İstanbul'da Büyükdere-Bahçeköyündedir.

Talebe kayıt ve kabulüne başlamıştır. Kayıt ve kabul muamelesi 1 teqrini evvel 1930 tarihine kadar devam edecektir.

25 talebe alınacaktır. Fazla talip zohurunda aralarında müsabaka yapılacaktır.

Orman ameliyat mektebi kayıt ve kabul şartları:

- 1 — **Talipler Türkiye cumhuriyeti tabasından olacaktır.**
- 2 — **Taliplerin yaşları 23 ten yukarı olmaya caktır.**
- 3 — **Talipier Orta mektep mezunu olacaktır.**
- 4 — Talipier hastahklı sakat olmadıklarını, arzalı yerlerde dağlık havalide yürüyüp gezmeğe ve hayvana binmeğe bünyevi teşekkülünün müsait ve mütehammil olduğunu tasdik eden bir tabip raporuna malik olacaklardır.
- 5 — Talipier eyi ahlaklı olduklarını ve hiç bir göna cezayı müstelzim efal ve harekatta bulunmadığını beyan eden mahallı zabıtasınca tasdikli olan ihtiyar heyeti mazbatasına malik olacaklardır.
- 6 — Mektebe kaydolunan talebe olbaptaki şartlarına tevlikan noterlikten tasdikli kefalet senedi vereceklerdir.

Orman mühendis muavini olmak için orman ameliyat mektebinde tahsil talip olan orta mektep mezunları 1 teqrincevel 930 tarihine kadar İstanbul'da Büyükdere - Bahçeköyünde yüksek orman mektebi rektörlüğüne yahut Orman müdürlüklerine, orman müdirleri olmayan yerlerde en büyük mülkiye memurlarına bir kta istida ile müracaat etmelidirler. Talipier istidalarına hüviyet cüzdanı, mektep şahadetnamesi, aşı şahadetnamesi, hüsnühal mazbatası ile tabip raporunu rapptetmelidirler.

Resim 9. Orman Ameliyat Mektebi'ne Kayıt ve Kabul İlanı
(*Milliyet*, 8 Eylül 1930, No: 1644, 6., *Vakit*, 8 Eylül 1930, No: 4550, 10.)

Cumhuriyet gazetesinin 29 Ağustos 1931 tarihli nüshasında yer alan bir haberde 400 orman mühendisine ihtiyaç olduğu halde yıl içerisinde ancak 10 mezun verildiği ve bunun yetersizliği üzerinde durulmuştur. Ayrıca mektepten mezun olanların yeterince donanımlı olmadığına yönelik bazı duyumlardan da bahsetmiştir. Gazete yaptığı araştırmalar doğrultusunda ise Yüksek Orman Mektebinin Avrupa'daki emsallerine eşit olduğunu vurgulamıştır.¹²³ Eylül ayında basında yer alan bir haberde ise mektebe lise mezunlarının yoğun ilgisi olduğundan bunlar arasında imtihan yapılarak alım gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.¹²⁴ Mektep Rektörü Mazhar Bey, kasım ayında verdiği bir demeçte hem orman mektebine yönelik eleştirilere cevap vermiş hem de mektebe kabul ve mezun sayılarından bahsetmiştir. Mazhar Bey mektebin eğitimiyle ilgili "*Mektebimiz, paha biçilmez ormanlarımızı hüsnü idare edecek şuurlu gençler yetiştirmeye çalışıyor*" yorumunda bulunmuştur. Ayrıca liselerden her

123 "400 Ormancı Lazım", *Cumhuriyet*, 29 Ağustos 1931, No: 2626, 1-2.

124 "Yüksek Orman Mektebi", *Milliyet*, 17 Eylül 1931, No: 2012.

geçen sene daha kalifiye öğrenci geldiğini ve bu öğrencilerin iyi eğitimle mezun olduğunu vurgulamıştır. Mazhar Bey, 1931 senesinde 65 lise mezunun mektebe müracaat ettiğini ve bunların 37'sinin yapılan sınav sonucunda mektebe alındığını belirtmiştir. Ancak olağanüstü sebepler dolayısıyla 1931 yılında sadece 4 mezun olduğu ve 1932 senesinde ise 5 öğrencinin diploma alacağından bahsedilmiştir.¹²⁵ Mazhar Bey, Rektörlüğü döneminde gerek Yüksek Orman Mektebi ile ilgili gerekse de ormancılığa yönelik olarak birçok rapor hazırlamıştır.¹²⁶

1933 yılında İstanbul Darülfünunu, Alman Üniversite modeline göre yeniden yapılandırılmıştır. Bu doğrultuda 2252 sayılı kanun ile Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak İstanbul Üniversitesi kurularak Tıp, Hukuk, Edebiyat ve Fen Fakülteleri kurulmuştur.¹²⁷ Diğer yandan ise Türkiye ziraatını incelemek üzere Alman uzmanlardan oluşan Oldenburg Heyeti 1 Nisan-30 Eylül 1928 tarihleri arasında çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Heyetin raporları doğrultusunda 1930 yılına gelindiğinde Ankara Yüksek Ziraat Mektebi açılmıştır. Daha sonrasında 20 Haziran 1933 tarihli ve 2291 sayılı kanunla Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü kurulmuştur. 30 Ekim 1933'te Başvekil İsmet (İnönü) Paşa'nın konuşmasının ardından mektebin açılışı gerçekleştirilmiştir. Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü'nde Tabii İlimler Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Ziraat Sanatları Fakültesi ve Baytar Fakültesi olmak üzere 4 fakülte açılmıştır. 18 Haziran 1934'te 2524 sayılı kanun ile Yüksek Orman Mektebi lağvedilerek Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsüne bağlı olarak Orman Fakültesi beşinci fakülte olarak açılmıştır.¹²⁸

125 "Orman Mektebi Rektörü Cevap Veriyor", *Cumhuriyet*, 3 Teşrinisani 1931, No: 2691, 1,4.

126 Eraslan, *Türkiye'de Ormancılık*, 93.

127 Resmî Gazete, 6 Haziran 1933, 2635-2636. Yücel Namal, Tunay Karakök, "Atatürk ve Üniversite Reformu (1933)", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 1 (2011), 32.

128 Nurullah Kırkpınar, "Türkiye'de Zirai Eğitim (1923-1963)", (Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, 2022), 345-349.

Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü
**Ziraat ve Baytar Fakül-
telerile Yüksek
Orman Mektebi**
Kayıt ve kabul şartları

1933 ders senesi için Ankara (Yüksek Ziraat Enstitüsü) Ziraat ve Ziraat sanatları Fakültesine 5 kız ve 45 erkek olmak üzere (50), Baytar Fakültesine (50), Yüksek Orman Mektebine (30) talebe alınacaktır. Müessesce leylî ve mec kanidir.

Kabul şartları şunlardır:

- 1 — Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetinden olmak
- 2 — Lise bakanlıklarında veya emsal bolumlarda
- 3 — Yaşı 17 den aşağı ol maması
- 4 — Bu mesleklerin icap ettirdiği bedeni kabiliyete malik ve hastalıklardan salim olmak, (tam teşekküllü hasta hane sikkat Hey'eti raporile tevakkül olunur).
- 5 — Tahsil leylî ve meccanî olduğundan staj veya tahsil devresinin ortasında (arız olacak mazeretler dolayısıyla tahsillerine devam etmek imkânını kaybetmiş olmaları müstesna olmak üzere) staj veya mektebi terhedimlerin veya cesasen çıkarılanların hükümet tarafından kendilerine yapılan maaşları tahmin edebilecekleri dair No tevakkül müasaddak kofaletname vermek (Müessesce veri lecek münemne tevfikan).
- 6 — Mahalle ibtiyâr Hey'etinden veya polis merkezinden hüsnühâl mazbatasını ile 4 lot'a fotograf vermektir.
- 7 — Taliplerin miktarı kadroyu teevvüz edince şahadet name dereceleri ve mürcacaat tarihleri sırasıyla kabul muamelesi yapılacaktır.
- 8 — Ziraat Fakültesine girecekler evvelâ 1 sene Gazi Orman çiftliğinde talebe namzedi safatı ile staja tabii tutulurlar. Talebe stajda bulunduğu müddette yemek ve elbise bedeli olarak kendilerine ayda 40.— lira ücret verilir. Bu ücretten hiç bir tevkifat yapılmaz.
- 9 — Bu şartları haiz olup Ankara (Yüksek Ziraat Enstitüsü) Ziraat Baytar Fakültesine ve Yüksek Orman Mektebine girmek istiyenlerin 31 Eylül 1933 tarihine kadar yukarıdaki şartları gösterir vesikalarını bir istidaya rap tederek doğrudan Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Rektörliğine mürcacaat etmeleri ilân olunur.

Daha fazla malumat için ak istiyenlere mürcacaatları takdirinde Prospektüeller gönderilir. (3024)

Resim 10. (Milliyet, 4 Temmuz 1933, No 2656, 7., Cumhuriyet, 5 Temmuz 1933, No 3290, 8., Vakit, 8 Temmuz 1933, No 5565, 11.)

İlim müesseselerimiz
**Ziraat enstitülerine her
tarafтан talebe geliyor**
Yabancı talebenin miktarı her sene biraz daha artıyor

Ankaradaki ziraat enstitüsü

Ankara 3 (Hususî) — Ankara ziraat enstitüsü dünya mikyasında bir ilim müessesesi haline gelmiştir. Beynelmülâli şakada bu ehemmiyet gün geçtikçe artmaktadır. Bu artış yüzünden Ankara ziraat enstitülerine yabancı memleketlerden hile talebe akın etmektedir. Bu sene Suriye, Irak, İran, Romanyadan yirmiyi yakın talebe gelmiştir. Gelecek sene yabancı talebenin miktarı daha ziyade artacaktır.

Bu sene ziraat enstitülerine orman fakültesi de bağlanmıştır. Büyüklerdeki yüksek orman mektebi lâğvedilmiş, üç seneden ibaret olan ormanlık tahsil müddeti dört seneye çıkarılmıştır. İlk iki sene Ankarada geçecek, geriye kalan tahsil devresi de fakültesinde devam eden Büyüklerde ormanlık enstitülerinde takip edilecektir. Ormanlık fakültesine Almanyadan yeniden mütehassıslar getirilmiştir. Bu suretle enstitülerdeki Alman profesörleri

Ziraat enstitülerine kütüphaneler de daha zengin bir hale getirilmiştir. Kütüphanelerde 80 bin civâr kitap vardır. Bu kitapların ekserisi Almandır. Almanyadan getirilen iki mecmu kitaplarına tasvifatla uğraşmaktadır.

Alman profesörlerinin çalışmalarını yalnız enstitüye inhisar etmiyor. Profesörler, Türkiye ziraatı (Devam 2 sul sahâde)

PEYAMI SAFA B.
Bağlıden kitabarı
HAFTA gazetesini
İkralar yazmaya başlamıştır.

Resim 11. (Akşam, 7 Teşrinisani 1934, No 5767, 1.)

Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsüne bağlanan Orman Fakültesinde eğitim süresi 4 yıla çıkarılarak mektebe kabul ve kayıt şartlarında da bazı düzenlemeler yapılmıştır. Mektep eğitiminin 2 senesi İstanbul'daki binasında 2 senesinin ise Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsünde yapılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca fakülte için Almanya'dan yabancı profesörler getirileceği ifade edilmiştir. Yüksek Orman Mektebine bağlı olan Orman Ameliyat Mektebi de lağvedilerek Orta Orman Mektebi açılmıştır.¹²⁹ Böylelikle 1909 yılında müstakil bir mektep olarak kurulan Orman Mektebi-âlisi (Yüksek Orman Mektebi) 1934 yılına kadar 152 mezun verdikten sonra lağvedilmiştir.¹³⁰

129 "Cumhuriyetin Onbirinci Yılındaki Ormanlık İcraatı Hulasası", *Hakimiyet-i Milliye*, 29 Birinciteşrin 1934 (29 Ekim 1934), No: 4765, 7. "Orman Fakültesi", *Vakit*, 10 İkinciteşrin 1934 (10 Kasım 1934), No: 6051, 3.

"Orman Mektebi Yerine Fakülte", *Milliyet*, 10 Teşrinisani 1934 (10 Kasım 1934), No: 3145, 3. "Yüksek Orman Mektebi", *Cumhuriyet*, 11 Teşrinisani 1934 (11 Kasım 1934), No: 3769, 2.

130 Eraslan, "Türkiye'de Ormanlık Yüksek", 19.

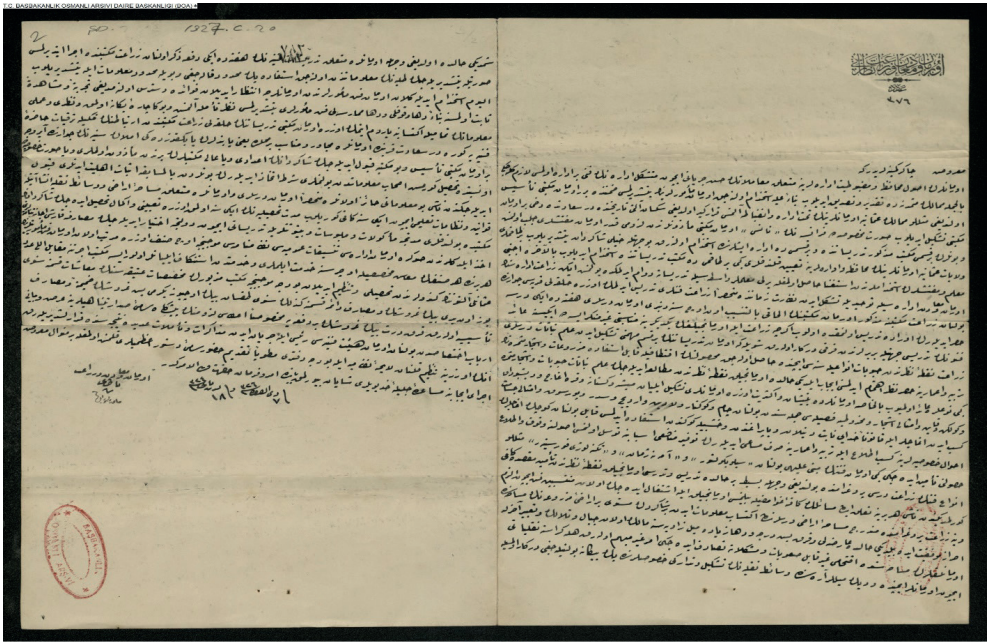
Sonuç

Osmanlı Devleti, Tanzimat reformlarını finanse etmek ve hazineye ek gelir sağlamak amacıyla doğal servet olan ormanlardan yararlanma fikrini hayata geçirmek amacıyla ormancılığa y6nelik çeşitli ıslahat hareketleri y6r6tm6şt6r. Devlet ormancılığı bir nizam içerisinde y6r6tebilmek için eğitimi bir kadroya ihtiyaç duymuştur. Bu doğrultuda ise 1858’de Fransız uzmanlar 6nc6l6đ6nde açılan Orman Mektebi zaman içerisinde m6stakil yapısını kaybetmiştir. Geniş ormanlık b6lgelere sahip olan devlet, II. Meşrutiyet sonrasında yeniden ormancılık eğitiminin canlandırılmasını amaçlamıştır. 6zellikle Ali Rıza Efendi’nin ve Orman ve Ma’âdin ve Ziraat Nâzırı Mavrokordato Paşa’nın abalalarıyla 1909’da m6stakil ve âli seviyede Orman Mektebinin açılması T6rkiye ormancılığı açısından 6nemli bir d6n6m noktası olmuştur. Bu d6nemde ormancılıkta gerçekleştirilmek istenen ıslahat hareketleri için mektepli orman fen memurlarına olan ihtiyaç en 6st d6zeydeydi. 6zellikle taşrada teşkilatlandırılmaya çalışılan orman idarelerinin acil ihtiyaçları, devlet b6rokrasisinde mektepte bir yılda mezun verdirilmesine y6nelik çeşitli tartışmaların yaşanmasına sebep olmuştur. Diğer yandan ise mektep binasının uzun s6re tadilatta kalması nedeniyle eğitim sınırlı ve zorlu koşullar altında az sayıda 6đrenciyle s6rd6r6lm6şt6r. Mektebin kuruluşunun 6zerinden kısa bir s6re geçtikten sonra Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları ve I. D6nya Savaşı’nın çıkması eğitimde istenilen istikrarın bir t6rl6 yakalanamamasına sebep olmuştur. Harp ortamının yanı sıra b6te yetersizliği mektepten nicelik ve nitelik açısından yeterince fayda sağlanmasına engel olmuştur. Buna rağmen 1917’de Orman Mekteb-i Âlisine Ders Nazırı olarak Dr. Bauer’in istihdam edilmesi mektep için 6nemli bir gelişme olmuştur. Bauer’in hazırladığı rapor doğrultusunda mektepteki eğitiminin 2 yıldan 3 yıla çıkarılarak ders programlarında reform yapılması olumlu gelişmelerdir. Yabancı uzmanların ormancılığa y6nelik çalışmaları mektepteki derslerin çeşitlenmesi ve eğitim kadrosunun genişlenmesini sağlamıştır.

Osmanlı Devleti’nin I. D6nya Savaşı’ndan mağlubiyetle ayrılması s6reci Orman Mekteb-i Âlisi için daha zor g6nlerin başladığı bir d6nem olmuştur. Bahek6yl6 Rumların M6tareke D6nemi’nde b6lgeye geri gelmeleri ve Orman Mekteb-i Âlisi binasını ele geçirme istekleri mektep idareci ve 6đrencileri için sıkıntılı s6relerin yaşanmasına sebep olmuştur. Kısa s6re içerisinde Rumlar, İngiliz desteğiyle mektep binasının tahliye edilmesini sağlamışlardır. Bu s6rete mektep bina ve eğitim-6đretim y6n6nden mahrumiyet dolu g6nler geçirmiş olsa da sınırlı sayıda mezun vermeye devam etmiştir.

Cumhuriyet’in ilanından sonra yeni rejim her alanda olduğu gibi ormancılık alanında da atılım yapmak istemiştir. Bu noktada 6zellikle Kazım Karabekir Paşa’nın ormancılık ve Orman Mekteb-i Âlisine olan yakın ilgilisi mektebi daha g6r6n6r kılmıştır. Diğer yandan ise 1924 yılında Orman Mekteb-i Âlisinin m6d6rl6k yerine rekt6rl6kle idare edilmeye

başlanması yapılmak istenen reformlardaki imaj değişikliğini yansıtmaktaydı. Aynı yıl Belgrad Ormanı'nın numune ormanı olarak rektörlüğe devredilmesi mektebin önemli bir uygulama sahasına sahip olmasını sağlamıştır. Mektep için yatırımların düzenli şekilde artması doğrultusunda laboratuvar, araç-gereç temini, ağaçlandırma faaliyetleri vb. birçok yeniliğin yapılmasını sağlamıştır. Cumhuriyet, yeni yetişen orman mühendislerine fen ordusunun zabitleri misyonunu yüklemiştir. Böylece sayıca az ancak nitelikli orman mühendislerinin ülkenin dört bir yanında ormancılığın kalkındırılmasında görev yapmaya başlamıştır. Diğer yandan ise ormancılık eğitiminin sorunlarını tespit etmek ve daha çağdaş hale getirilmesini sağlamak için yabancı uzmanların istihdam edilmesi ormanlardan sağlanacak faydaların yanında basit ama etkili girişimler olarak değerlendirilebilir. Bu noktada Fransız Saby ile Alman Bernhard gibi iki önemli uzmanın istihdamı aslında ormancılığın iki ana ekolünün görüşlerinden yararlanılmak istenilmesidir. Bu iki uzmanın 1926 yılında Orman Mekteb-i Âlisine yönelik olarak hazırladığı raporlar ormancılık eğitimi açısından yönlendirici olmuştur. Raporlar doğrultusunda 1927 yılında mektep yeniden yapılandırılarak kayıt-kabul şartları ve ders programı başta olmak üzere birçok yenilik gerçekleştirilmesi uzmanlardan istenilen faydanın sağlandığı göstermektedir. Dilde sadeleşmenin etkisiyle mektebin ismi 1930'dan itibaren Yüksek Orman Mektebi olarak anılmaya başlanmış olup ayrıca mektebe bağlı olarak bir de Orta Orman Mektebi açılmıştır. Bu yıllarda mektebe olan rağbet her ne kadar artmışsa da mezun sayısı 4-5 kişiye kadar düşmüştür. 1934 yılına gelindiğinde ise Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsüne bağlı olarak oluşturulan fakültelere Orman Fakültesi de dahil edilmiştir. Böylelikle ormancılık eğitimi açısından yeni bir dönem başlamıştır.

Ek 2: Orman ve Ma'âdin ve Ziraat Nâzırı Mavrokordato Paşa'nın Orman Mekteb-i Âlisinin Kurulmasına Yönelik Girişimleri (BOA, ŞD. 2779/30)

توسرو ۸۹ — اورمان مکتبی نظامنامه‌سی .

۱۹ جمادی الاولی ۱۳۴۸ ۱۵ مارس ۱۳۴۶

[سومین وقایع ایله نشر واهلاقی ۶ جمادی الاخره ۱۳۴۸ ۱ حریران ۱۳۴۶ - سومرو ۵۵۶]

کتاب اول

مکتبک نأسد انه تدریسی وطله دولله روض صف وبوطعه دائر

فصل اول

مکتبک نأسی

ماده ۱ اورمان فی مأمورلری یتشدیرمک اورره درسعاتت حواریده بولان اورمانلره محاور ومانسب رموفعده بر اورمان مکتب عالیسی نأسیس وکشاد اوله حقدر .
ماده ۲ اورمان ومعادن ورراغب نظارتک تحب بطارتده واورمان مدیریت عمومهسک نهیبی آئنده بوله حق اولان اشو مکتب عالی لیلی اولوب مدت تحصیلیهسی اکی سه اوله حق وهرصنک موجودی یکریمی شاکردی تحاور اتمه حکدر .
ماده ۳ هر سه قول ایدیه حل طله دن صف معداریک اکلدن صکره یکریمی نش عتاملی آلدونی احرب انه دهانش طله قول ایدیه رک صف موجودیک معداری کرمی سه الایع ایدیه یله حکدر .

فصل ثانی

طله بوله دائر

ماده ۴ اورمان مکتبه بول اوله حق طله بک سی اون سکردن دون اولیه حق وسعه دول عله دن اولمله رار علل وامراصدن سالم ومسی وحرکته متحمل بولدیعی نالمعایه رطیب طرفدن وررححه وحایتله متهم ومحکوم اولیه رق اربان ناموسدن اولدیعی دخی معترايدن اکی داب حامدن ناشادسامه مصدق بوله حق ومکتبه دحول آدروسده بولانلر هر سه اعستوس اسداسده رقطعه استدانامه ایله بطارته مراجع ایدیه حک وتقدم ایدیه حکي استدانامه ده فاج ناشده اولدیعی وهانکی مکتبه نه کبی فلر تحصیل اتمش ایسه آملری وحسن حال امخاسدن اولدیعی وسلل وامراصدن سالم بولدیعی

Ek 4: Orman Mektebi Nizamnamesi'nin İlk Sayfası ("Orman Mektebi Nizamnamesi", *Düstur*, Tertip I, C. II, (İstanbul: Matbaa-i Amire, 1289)

لاجل التبیین قلمه ووردی		شعبه		دائرة صدارت تحریرات قلمی		میشی	مسودی	اوراق نومروسی
مقابلہ ایڈنار		۱۴	۱۴	جریہ نقد جلدینہ		تاریخ تبیین	تاریخ تسوید	۴۹۶
						۱۶	۱۴	قلمه ووردی تاریخ
<p>مردانہ نامی و کتار اولادہ ۱۴۹۶ نومردلو تکہ دولدیرہ جوبدر اور مامہ مکتبہ نقد منہ سنہ صورت کونہ ریکتہ و مکتبہ ننگور طلیسی مقدس مطابقت عالیہ تا دوندیرہ ابراہیمہ معدنک تطویر نقد ذرا اور مامہ و مامہ و مامہ نقد جوبدر جوبدر اولادہ و مامہ تا و ۱۴۹۶ نومردلو تکہ مضمونہ صوبہ کابلہ ارسلان خانہ / انضای مضمونہ کت باترہ</p> <p>بانا مکتبہ قلمی</p>								

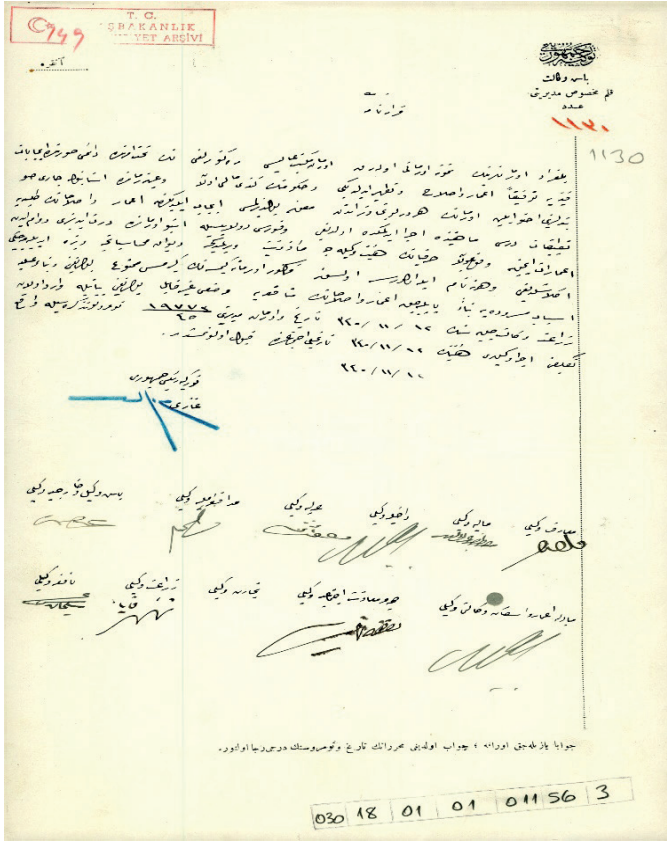
Ek 5: Orman Mektebinin Âli Mekteplerden Olduğuna Dair Sadaret'ten Harbiye Nezaretine G6nderilen Yazı (BOA, BEO. 3862/289606)

DH.EUM.AYŞ.00015.00040.001

DH.EUM.AYŞ.00015.00040.002

Ek 6: Orman Mekteb-i Âlisine Bahçeköylü Rumlar Tarafından Saldırıda Bulunduğu (BOA, DH.EUM.AYŞ. 15/40)

Ek 7: Belgrad Ormanı'nın Numune Ormanı Olarak Orman Mektebi-i Âlisine Bağlanması (BCA, 30-18-1-1/11-56-3)

**Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü kanununun
bazı maddelerinin değiştirilmesine
dair kanun**

Kanun № : 2524

Kabul tarihi : 18/6/1934

Madde 1 — Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü hakkındaki 10 haziran 1933 tarih ve 2291 numaralı kanunun 2 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Enstitü ; tabii ilimler, ziraat, baytar, ziraat sanatleri ve orman namile beş fakülteden mürekkep akademik bir müessesedir. Ders okutur. Kendi sahasında ilmi ve fenni araştırmalar yapar, reyler ve fikirler verir ve neşriyatta bulunur. Orman fakültesinin ihtisas tedrisatı orman olan mıntakalarda yapılır.

Madde 2 — 2291 numaralı kanunun 27 nci maddesine bağlı (1) ve (2) numaralı cetvellerde gösterilen kadrolar bu kanuna bağlı (1) ve (2) numaralı cetvellerde gösterildiği üzere değiştirilmiştir.

Muvakkat Madde 1 — 1452 numaralı kanuna bağlı (2) numaralı cetvelin Ziraat Vekâleti kısmında (Yüksek orman mektebi) başlığı altındaki kadro çıkarılmıştır.

Muvakkat Madde 2 — Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü 1934 malî senesi bütçe kanununun 3 üncü maddesine bağlı (C) işaretli cetvele bu kanuna bağlı (3) numaralı cetvelde gösterilen memuriyetler ve mezkûr bütçe kanununun 4 üncü maddesine bağlı (D) işaretli cetvele de bu kanuna bağlı (4) numaralı cetvelde gösterilen müstahdemler ilâve olunmuştur.

Muvakkat Madde 3 — 1934 malî senesi Ziaat Vekâleti bütçesinin 712 nci memurlar maaşı faslından (13 120), 715 inci vilâyat müstahdemleri ücreti faslından (7 860) ve 746 ncı faslın birinci Yüksek Orman Mektebi maddesinden (30 000) lira ki ceman (50 980) lira 741 inci fasla nakledilerek Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü 1934 bütçesine yardım olarak verilir ve umumî bütçeden yapılmış olan tediyelere ait senetler de nakit yerine devrolunur.

Muvakkat Madde 4 — 1934 malî senesi muvazenei umumiye kanununun 5 inci maddesine merbut (D) cetvelinin Ziraat Vekâleti kısmında (Yüksek Orman Mektebi) başlığı altındaki kadro çıkarılmıştır.

Madde 3 — Bu kanun 29 teşrinievvel 1934 tarihinden mu-teberdir.

Madde 4 — Bu kanunun hükümlerini icraya Maliye ve Ziraat Vekilleri memurdur.

20/6/1934

Ek 10: Orman Mekteb-i Âlisinin Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsüne Bağlı Orman Fakültesine Dönüştürülmesine Dair Kanun (Resmî Gazete, Sayı 2735.)

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA / BIBLIOGRAPHY

Arşiv Kaynakları / Archival Sources

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İstanbul.

Bab-1 Ali Evrak Odası (BEO.) 310/23176, 3482/261113, 3565/2748504, 3601/2700296, 3648/273526, 3760/281996, 3859/289352, 3862/289606, 3913/293454, 4562/342118, 4723/354175.

Dahiliye Asayiş Kalemi (DH.EUM.AYŞ) 15/40.

Hariciye İstanbul Murahhaslığı (HR.İM.) 21/149.

İrade Dahiliye (İ.DH.) 417/27611, 470/31473.

İrade Meclisi Mahsus (İ.MMS.) 67/314.

İrade Meclis-i Vala (İ.MVL.) 372/16327, 398/17314.

İrade Orman ve Maadin (İ.OM.) 14/10, 1/11.

İrade Ticaret ve Ziraat (İ.TZT.) 1/34.

Meclis-i Vükela Mazbataları (MV.) 129/56, 154/45, 224/137, 226/134.

Sadaret Mukavelenamerler (A.}DVN.MKL.) 19/23, 9/9 .

Şura-yı Devlet (ŞD.) 2779/30, 279/42, 515/20, 543/39, 547/11.

Teftişat-ı Rumeli Evraklı (Rumeli Müfettişliği) Makamat Evrakı (TFR.I.MKM.) 32/3141.

Ticaret, Nafia, Ziraat, Orman, Maadin Nezaretleri (T.) 1709/104, 1718/120.

Yıldız Askeri Maruzat (Y.PRK.ASK.) 74/12.

Yıldız Resmî Maruzat (Y.A.RES.) 5/80.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Ankara

Millî Eğitim Bakanlığı Genel (180-9-0-0) 77-379-10, 77-379-12.

Toprak İskân Genel Müdürlüğü (Muhacirin Fonu) İskân (272-0-0-11) 14-52-7, 15-56-11, 16-62-10.

Başbakanlık Muamelat Genel Müdürlüğü (30-10-0-0) 183-261-1.

Başbakanlık Kararlar Daire Başkanlığı 1920-1928 (30-18-1-1) 2-40-13, 9-26-19, 11-56-3.

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Orman Fakültesi Arşivi (İÜ-C/OFA), İstanbul.

Memurlar Cetveli.

Resmî Kaynaklar / Official Sources

“Halkalı Ziraat ve Ormancılık Mekteb-i Âlisi Nizamnamesi”, *Düstur*, Tertip I, Cilt VII, (Ankara: Başvekalet

Devlet Matbaası, 1941).

“Orman Mektebi Nizamnamesi”, *Düstur*, Tertip I, C. II, (İstanbul: Matbaa-i Amire, 1289).

“Orman ve Ma’âdin Mektebi Nizamnamesi”, *Düstur*, Tertip I, Zeyl I, (İstanbul: Matbaa-i Amire, 1298).

Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi (MMZC), Devre I, Cilt I, İçtima Senesi: I, On Birinci İnikad, 31 Kanunuevvel 1324 (13 Ocak 1909).

MMZC (İçtima-i Fevkâlade), Devre 3, Cilt 2, İçtima Senesi: I, Otuz Beşinci İnikad, 3 Temmuz 1330 (16 Temmuz 1914).

MMZC, Devre I, Cilt 2, İçtima Senesi: I, Otuz Dördüncü İnikad, 11 Şubat 1324 (24 Şubat 1909).

MMZC, Devre I, Cilt 3, İçtima Senesi: I, Yetmiş Dördüncü İnikad, 5 Mayıs 1325 (18 Mayıs 1909).

MMZC, Devre I, Cilt 5, İçtima Senesi: 2, Doksan Üçüncü İnikad, 6 Mayıs 1326 (19 Mayıs 1910).

MMZC, Devre I, Cilt 6, İçtima Senesi: 2, Yüz Altıncı İnikad, 24 Mayıs 1326 (6 Haziran 1910).

MMZC, Devre I, Cilt 6, İçtima Senesi: 3, Seksen Sekizinci İnikad, 18 Nisan 1327 (1 Mayıs 1911).

MMZC, Devre I, Cilt 6, İçtima Senesi: I, Yüz Yirmi Yedinci İnikad, 26 Temmuz 1325 (8 Ağustos 1909).

Resmî Gazete, 30 Haziran 1929.

Resmî Gazete, 6 Haziran 1933.

Resmî Gazete, 25 Haziran 1934.

Gazeteler / Newspapers

“Cumhuriyetin Onbirinci Yılındaki Ormancılık İcraatı Hulasası”, *Hakimiyet-i Milliye*, 29 Birinciteşrin 1934 (29 Ekim 1934), No: 4765.

“Kazım Karabekir Paşa Orman Mekteb-i Âlisi’nde”, *Tevhid-i Efkâr*, 16 Teşrinisani 1339 (16 Kasım 1923), No: 860-3888.

“Orman Mektebi Müdavimleri ve Orman Fen Memurları”, *Tercüman-ı Hakikat*, 9 Temmuz 1326 (22 Temmuz 1910), No: 1328.

“Orman Mektebi Rektörü Cevap Veriyor”, *Cumhuriyet*, 3 Teşrinisani 1931, No: 2691.

“Orman Mektebi Talebesi”, *Sabah*, 20 Mayıs 1331 (2 Haziran 1915), No: 9536.

“Orman Mektebi Yerine Fakülte”, *Milliyet*, 10 Teşrinisani 1934 (10 Kasım 1934), No: 3145.

“Orman Mektebi”, *Tanin*, 27 Mayıs 1326 (9 Haziran 1910), No: 636.

“Orman ve Ma’âdin ve Zirâat Nezâreti’nde Islahat”, *Tanin*, 25 Teşrinievvel 1324 (7 Kasım 1908), No: 97.

“Ormancılar Cemiyeti Kongresi”, *Cumhuriyet*, 13 Mayıs 1930, No: 2159.

Akşam, 7 Teşrinisani 1934, No 5767.

“Cumhuriyet’in İlk Orman Mühendisleri”, *Cumhuriyet*, 20 Temmuz 1340 (20 Temmuz 1924), No: 72.

“Orman Mektebi Talebesi”, *Tanin*, 1 Teşrinievvel 1325 (14 Ekim 1909), No: 402.

Dağavaryan, Nazaret. “Orman Mektebi”, *Tanin*, 10 Mart 1327 (23 Mart 1911), No: 917.

“Orman Mektebi Ders Nazırı”, *Tasvir-i Efkâr*, 31 Ağustos 1332 (13 Eylül 1916), No: 1862.

“Orman Mektebi”, *Tanin*, 8 Eylül 1324 (21 Eylül 1908), No: 52.

“Orman Mektebi”, *Tanin*, 24 Eylül 1325 (7 Ekim 1909), No: 395.

- “Orman Mektebi Binası”, *Tanin*, 28 Eylül 1325 (11 Ekim 1909), No: 399.
- “Numune Ormanı”, *Sabah* 19 Teşrinievvel 1325 (1 Kasım 1909), No: 7222.
- Şehbal Mecmuası*, 1 Teşrinisani 1325 (14 Kasım 1909), No: 15.
- “Orman Mektebi”, *Tanin*, 30 Teşrinievvel 1325 (16 Kasım 1909), No: 429.
- Sabah*, 21 Teşrinisani 1325 (4 Aralık 1909), Sayı: 7255.
- “Orman Mektebi”, *Sabah*, 1 Kanunuevvel 1325 (14 Aralık 1909), No: 7265.
- “Orman Mektebinde”, *Tanin*, 13 Temmuz 1326 (26 Temmuz 1910), No: 682.
- “Orman Fen Memurları”, *Sabah*, 26 Temmuz 1326 (8 Ağustos 1910), No: 7501.
- “Orman Mektebi”, *Tanin*, 19 Şubat 1326 (4 Mart 1911), No: 898.
- “Orman Mektebi”, *Tanin*, 30 Haziran 1327 (13 Temmuz 1911), No: 1029-14.
- “Orman Mektebi Mezuniyeti”, *Tanin*, 14 Temmuz 1327 (27 Temmuz 1911), No: 1042-27.
- “Orman Mektebi Mezuniyeti”, *Tanin*, 22 Temmuz 1327 (4 Ağustos 1911), No: 1050.
- “Ormancılar Kongresi Dün Toplandı”, *Cumhuriyet*, 16 Mart 1929, No: 1743.
- “Ormancılarımızın Senelik Kongresi”, *Vakit*, 16 Mart 1929, No: 4019.
- “Orman Mühendisleri”, *Milliyet*, 12 Ağustos 1929, No: 1256.
- Milliyet*, 13 Temmuz 1930, No: 1587.
- Cumhuriyet*, 17 Temmuz 1930, No: 2224.
- Milliyet*, 20 Temmuz 1930, No: 1594.
- Akşam*, 24 Temmuz 1930.
- Milliyet*, 8 Eylül 1930, No: 1644.
- Vakit*, 8 Eylül 1930, No: 4550.
- “400 Ormancı Lazım”, *Cumhuriyet*, 29 Ağustos 1931, No: 2626.
- “Yüksek Orman Mektebi”, *Milliyet*, 17 Eylül 1931, No: 2012.
- Milliyet*, 4 Temmuz 1933, No 2656.
- Cumhuriyet*, 5 Temmuz 1933, No 3290.
- Vakit*, 8 Temmuz 1933, No 5565.
- “Orman Fakültesi”, *Vakit*, 10 İkinciteşrin 1934 (10 Kasım 1934), No: 6051.
- “Cumhuriyet Fen Ordusunun Yeni Zabitleri”, *Cumhuriyet*, 9 Temmuz 1926, No: 777.
- “Orman Teşkilatı”, *Tercüman-ı Hakikat*, 13 Temmuz 1326 (26 Temmuz 1910), No: 10530.
- Tangır, Antuan. “Orman İdaresinin Islah ve Tensiki”, *Tanin*, 2 Şubat 1324 (15 Şubat 1909), No: 195.
- “Türkiye Ormancılar Cemiyeti Kongresi Toplandı”, *Milliyet*, 13 Mayıs 1930.
- “Orman Mektebi Müsabakası”, *Tanin*, 27 Teşrinievvel 1325 (9 Kasım 1909), No: 426.
- “Yüksek Orman Mektebi”, *Cumhuriyet*, 11 Teşrinisani 1934 (11 Kasım 1934), No: 3769.

Basılı Kaynaklar / Printed Sources

- “Orman Mektebi Nizamnamesi”, *Orman ve Ma'adin ve Zirâat ve Baytar Mecmuası*, Sene: 1, No: 1, 31 Mayıs

- 1326 (13 Haziran 1910): 3-10.
- “Orman Mektebi Programı”, *Orman ve Ma’âdin ve Zirâat Nezâreti*. İstanbul: Sırat-ı Müstakim Matbaası: 1-66.
- “Uzman Raporlarında Belgrad Ormanı”, *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi 2* (2022): 133-152.
- Akagündüz, Ümüt. Nizamoglu, Ahmet. “Osmanlı Devleti’nde Ormancılık Eğitiminin Değişen Boyutları ve Orman Ameliyat Mektepleri”, *Atatürk Yolu Dergisi 69* (2021): 1-24.
- Alabaş, Ramazan, Yinilmez Akagündüz, Seval. “The Ethical Value of Human and Environmental Relations: The Place of Environmental Ethics in Geography Curriculum and Textbooks in Turkey”, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches 16* (2021): 1851-1906.
- Bernhard, Robert. “Büyükdere Orman Mektebi”, *Ziraat Vekaleti Müttehassıs Raporları, Orman Kısmı*, İstanbul: Millî Matbaa, 1927.
- Çeşme, Volkan. “Halkalı Ziraat Mektebi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2011.
- Çeşme, Volkan. “Osmanlı’da Ziraati Modernleştirme Sürecinde Halkalı Ziraat Mektebi (1892-1928): Kuruluşu ve İdari Yapısı”, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları 2* (2014): 39-80.
- Çolak, Alper H. Asan, Ünal. *Orman Amenajmanı ve Silvikültür Terimleri Sözlüğü*. Bolu: IUFRO, 2010.
- Devlet-i Osmaniye’nin 1325 Senesine Mahsus Bütçesidir*. İstanbul: Matbaa-i Amire, 1325.
- Eraslan, İsmail. “Türkiye’de Ormancılık Yüksek Öğretim ve Eğitiminin Gösterdiği Tarihsel Gelişim (1857-1948)”, *Türkiye’de Ormancılık Eğitimi Semineri (22-23 Aralık 1987) Tebliğler*. İstanbul: Orman Genel Müdürlüğü Eğitim Dairesi Başkanlığı, 1988.
- Eraslan, İsmail. *Türkiye’de Ormancılık Öğretim ve Eğitim Kurumlarının Tarihsel Gelişimi*. İstanbul: Ormancılık Eğitim ve Kültür Vakfı, 1989.
- Karabekir, Kazım. *Günlükler*. 2. Cilt, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2009.
- Keskin, Özkan. “Osmanlı Ormancılığı’nın Gelişiminde Fransız Uzmanların Rolü”, *Tarih Dergisi 44* (2006): 123-142.
- Kılıç, Erhan. “Uzman Raporlarında Belgrad Ormanı”, *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi 2* (2022): 133-152.
- Kılıç, Erhan. Ok, Kenan. “Kazım Karabekir Paşa: Kurtuluş Savaşı’nı ormanlar sayesinde kazandı”, *Ormancılık Araştırma Dergisi 2* (2018): 123-134.
- Kılıç, Erhan. *Osmanlı Ormancılığının Zor Yılları (1914-1919)*. Ankara: OGEM-VAK, 2019.
- Kırkpınar, Nurullah. “Türkiye’de Zirai Eğitim (1923-1963)”, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, 2022.
- Kutluk, Halil. “Dağvaryan Efendi, Uyan ve Başını Kaldır”, *Orman ve Av Dergisi 7* (1965): 17-22.
- Kutluk, Halil. “Ders Nazırı Dr. Bauer ve Orman Mektebi Alisi İçin 54 Yıl Önce Vermiş Olduğu Rapor”, *Teknik Haberler Bülteni 35* (1970): 191-203.
- Kutluk, Halil. “Ormancı Yetiştiren Mekteplerin Müdür ve Rektörleri”, *Türk Ormancılığı Yüzüncü Tedris Yılına Girerken (1857-1957)*. Ankara: Türkiye Ormancılar Cemiyeti, 1957: 225-234.
- Kutluk, Halil. “Ormancı Yetiştiren Okulların Müdür ve Rektörleri (2)”, *Teknik Haberler Bülteni 43* (1972): 250-254.
- Kutluk, Halil. *Türkiye Ormancılığı ile İlgili Tarihi Vesikalar 1202-1341 (1787-1925)*. Ankara: Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, 1967.

- Kutluk, Halil. *Türkiye Ormancılığı ile İlgili Tarihi Vesikalar 893-1330 (1487-1923)*. İstanbul: Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, 1948.
- Kutluk, Halil. Yund, Kerim. *Hoca Ali Rıza: Orman Umum Müdürlerinden Hayatı ve Eserleri 1843-1925*. Ankara: Akın Matbaası, 1949.
- Namal, Yücel. Karakök, Tunay. “Atatürk ve Üniversite Reformu (1933)”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 1 (2011): 27-35.
- Orman ve Ma’adin ve Zirâat Nezâreti 1326 Senesi Bütçesi*. İstanbul: Matbaa-i Amire, 1328.
- Özdenmez, Metin. Ekizoğlu, Abdi. “Cumhuriyet Dönemi Ormancılığında Katkısı Olan Yabancı Uzmanlar”, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* 1-2 (1944): 13-28.
- Özdenmez, Metin. Ekizoğlu, Abdi. “Türkiye’de Ormancılık Yüksek Öğretiminin Başlangıcından Bu Yana Mezunlara Verilen Unvanlar ve Diplomalar”, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* 1-2-3-4 (1996): 45-63.
- Özek, Süreyya. “Orman Mektebi Alisine ve Bazı Hususlara Dair Hatıralarım”, *Türk Ormancılığı Yüzüncü Tedris Yılına Girerken (1857-1957)*, Ankara: Türkiye Ormancılar Cemiyeti, 1957: 342-345.
- Saby, Paul Joseph. “Mütehassıs Mösyö Saby’nin Raporları”, *Ziraat Vekaleti Mütehassıs Raporları, Orman Kısmı*, İstanbul: Millî Matbaa, 1927.
- Sarıbaş, Metin. *Ormancılık Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2016.
- Süleyman İhsan, “Ormanlarımızın Tarihçesi”, *Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası* 2 (1333/1917): 59-64.
- Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 2010.
- Şendil, Abdurrahman Fatih. “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Orman Fakültesi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2014.
- Şişman, Aysın. “Osmanlı Devleti’nde Batılı Anlamda Mesleki ve Teknik Eğitimin Doğuşu”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1 (2008): 27-43.
- Yıldırım, Mehmet Ali. “Osmanlı’da İlk Çağdaş Zirai Eğitim Kurumu: Ziraat Mektebi (1874-1851)”, *OTAM* 24 (2008): 223-240.

